

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

**SVOBODA SLOVA A OCHRANA SOUKROMÍ
VE SVĚTLE JUDIKATURY ÚSTAVNÍHO
SOUDU ČR A EVROPSKÉHO SOUDU PRO
LIDSKÁ PRÁVA**

Diplomová práce

Sára Kocmánková

Plzeň 2024

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra ústavního a evropského práva

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

**SVOBODA SLOVA A OCHRANA SOUKROMÍ
VE SVĚTLE JUDIKATURY ÚSTAVNÍHO
SOUDU ČR A EVROPSKÉHO SOUDU PRO
LIDSKÁ PRÁVA**

Diplomová práce

Sára Kocmánková

Vedoucí práce: doc. JUDr. Forejtová Monika Ph.D.

Plzeň 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Sára KOČMÁNKOVÁ**
Osobní číslo: **R20M0187P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Svoboda slova a ochrana soukromí ve světle judikatury Ústavního soudu ČR a Evropského soudu pro lidská práva**
Zadávací katedra: **Katedra ústavního a evropského práva**

Zásady pro vypracování

Každý má právo na svobodu projevu, jedná se však také o to, svobodně informace a myšlenky přijímat. Co se týče ochrany soukromí, vychází z uznání, že každému člověku náleží stejná práva a nutnost ochrany důstojnosti každého jednotlivce.

Svoboda slova a ochrana soukromí jsou v českém právním systému zakotveny v Listině základních práv a svobod. V oblasti působnosti Evropské unie by základem práce byla Listina základních práv a svobod EU, kde je Evropský soud pro lidská práva pověřen výkladem Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Práce bude začínat obecným vysvětlením pojmů – ochrana soukromí, svoboda slova, Ústavní soud ČR a Evropský soud pro lidská práva. Dále bude pokračovat výkladem obou pojmů, jak svobody slova, tak ochrany soukromí Ústavním soudem ČR, i z hlediska Evropského soudu pro lidská práva.

Při zpracování tématu svobody projevu se studentka zaměří na otázku, jakým způsobem, v jakém rozsahu, a v jakých situacích ji lze omezit.

V době sociálních sítí, kdy má každý možnost sdílet své názory, studentka zaměří svou pozornost na to, kam až tato volnost a svoboda sahá, zda má nějaké meze, a zda proti tomu existuje nějaká ochrana. Stejně tak i u ochrany soukromí, zda je možné ji omezit, a v jakých případech tomu tak je.

V poslední řadě se studentka bude soustředit na lepší pochopení spolupráce těchto dvou institucí, jakým způsobem spolupracují a komunikují, a pokusí se zhodnotit jejich dosavadní práci za použití významných rozsudků, které mají i přeshraniční charakter.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. JÄGER, P., MOLEK, P. Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2007.
2. HUBÁLKOVÁ, E. Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva. Praha: Linde, 2003.
3. KMEC, J. Rozhodnutí evropských soudů a institucí. Soudní rozhledy. 2007, roč. 13.
4. SADURSKI, W. Political rights under stress in 21st century Europe. New York: Oxford University Press, 2006.
5. OVEY, C., WHITE, R.: Jacobs and White: The European Convention on Human rights, 4th ed., Oxford University Press, 2006.
6. MOWBRAY, A. Cases and Materials on the European Convention on Human Rights. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2007.
7. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod podepsaná dne 4. 11. 1950 v Římě, ve znění protokolů č. 11 a 14.
8. Evropský soud pro lidská práva [online]. Rada Evropy, Evropský soud pro lidská práva [cit. 15. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf.
9. Listina základních práv Evropské unie 2012/C 326/02. In: EUR-Lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 10. 3. 2016]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>.
10. BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, garance, meze. Praha: Leges, 2010, Teoretik. ISBN 978-80-87212-42-4.
11. KOBER, Jan, WERNER, Jan, GÜTTLER, Vojen, et al. Svoboda projevu: současné otázky nad jejím omezováním. Brno: Doplněk, 2021. Společenská-ekologická edice. ISBN 978-80-7239-345-9.
12. PŘIBÁŇ, Jiří. Constitutional imaginaries: a theory of European societal constitutionalism. London: Routledge/Taylor & Francis Group, 2022. Routledge research in legal philosophy. ISBN 978-1-032-07914-1.
13. PŘIBÁŇ, Jiří et al. Právo a dobro v ústavní demokracii: polemické a kritické úvahy. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. 270 s. Knižnice Sociologické aktuality; 21. ISBN 978-80-7419-045-2.
14. KLÍMA, Karel. Komentář k Ústavě a Listině. 2., rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.
15. SCHABAS, William. The European convention on human rights: a commentary. Oxford: Oxford University Press, 2017. Oxford commentaries on international law. ISBN 978-0-19-881362-0.

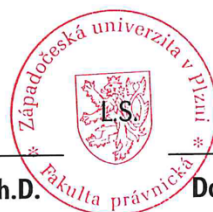
Vedoucí diplomové práce:

Doc. JUDr. Monika Forejtová, Ph.D.
Fakulta právnická

Datum zadání diplomové práce: **5. ledna 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Monika Forejtová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 10. července 2023

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Svoboda slova a ochrana soukromí ve světle judikatury Ústavního soudu ČR a Evropského soudu pro lidská práva zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou, nebo jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.“

V Plzni, březen 2024

Sára Kocmánková

Poděkování

Ráda bych vyjádřila svoji upřímnou vděčnost paní doc. JUDr. Monice Forejtové Ph.D., vedoucí mé diplomové práce, za její cenné rady a navedení mě správným směrem v průběhu zpracování mé práce. Její podpora a motivace byly pro mě klíčové při dosahování akademických cílů. Dále bych chtěla poděkovat své rodině, přátelům a příteli za jejich neustálou podporu během mého studia na právnické fakultě. Děkuji Vám všem.

OBSAH

ÚVOD	1
1. ÚVOD DO OBOU PROBLEMATIK V DEMOKRACII	4
1.1. DEMOKRACIE A SVOBODA PROJEVU: ZÁKLADNÍ PILÍŘE OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI.....	4
1.2. SOUKROMÍ JAKO KLÍČOVÝ PRVEK DEMOKRATICKÝCH STÁTŮ	5
2. OCHRANA SOUKROMÍ A SVOBODY SLOVA VE SVĚTLĚ ÚSTAVNÍHO SOUDU	7
2.1. POJEM SVOBODA SLOVA	7
2.2. POJEM OCHRANY SOUKROMÍ.....	8
3. OCHRANA SOUKROMÍ A SVOBODY SLOVA VE SVĚTLĚ ESLP	10
3.1. POJEM SVOBODA SLOVA	10
3.2. POJEM OCHRANY SOUKROMÍ.....	11
4. SVOBODA SLOVA VS. OCHRANA SOUKROMÍ – TEST PROPORCIONALITY	14
4.1.1. <i>Český právní prostor</i>	15
4.1.2. <i>Evropský právní prostor</i>	16
4.2. KRITÉRIUM VHODNOSTI: HLEDÁNÍ SPRAVEDLIVÉ ROVNOVÁHY?.....	18
4.3. KRITÉRIUM POTŘEBNOSTI: OPATŘENÍ NA MÍRU SITUACI?	20
4.4. KRITÉRIUM ZÁVAŽNOSTI: VÁHA NARUŠENÍ ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD ...	21
4.5. ZÁSADNÍ KRITÉRIA PŘI KONFRONTACI SVOBODY PROJEVU A PRÁVA NA SOUKROMÍ	24
4.5.1. <i>Osoba vyjadřující projev</i>	27
4.5.2. <i>Identita dotčené osoby ve vztahu k projevu</i>	29
4.5.3. <i>Obsah projevu</i>	30
4.5.4. <i>Prostředí, kde byl daný projev pronesen</i>	31
4.5.5. <i>Místní a časové okolnosti, ve kterých byl projev vysloven</i>	32
4.5.6. <i>Jasně vyústění nebo pouze rozrůstající se množství nezodpovězených otázek?</i> 33	
5. VYBRANÁ JUDIKATURA ÚSTAVNÍHO SOUDU	34
5.1. MÉDIA A SOUKROMÍ: KONFLIKT SVOBODY PROJEVU	35
5.2. PRAVDIVOST VÝROKU OSOB V PERIODICKÉM TISKU	36
5.2.1. <i>Skutkový stav</i>	36
5.2.2. <i>Odůvodnění Ústavního soudu</i>	36

5.3.	PRÁVO NOVINÁŘE CHRÁNIT ANONYMITY SVÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	37
5.3.1.	<i>Skutkový stav</i>	37
5.3.2.	<i>Odůvodnění</i>	38
5.4.	PRÁVO A SOUKROMÍ: PRACOVNĚPRÁVNÍ VZTAHY	41
5.4.1.	<i>Skutkový stav</i>	41
5.4.2.	<i>Odůvodnění Ústavního soudu</i>	42
6.	VYBRANÁ JUDIKATURA ESLP	43
6.1.	POSTOJ K PRÁVU NA PŘEZKOUMÁNÍ PRACOVNÍCH SPORŮ	44
6.1.1.	<i>Skutkový stav</i>	44
6.2.	<i>Odůvodnění ESLP</i>	44
6.3.	POLITICKÝ PROJEV A OCHRANA SVOBODY PROJEVU	46
6.3.1.	<i>Skutkový stav</i>	46
6.3.2.	<i>Odůvodnění ESLP</i>	47
6.4.	DIGITÁLNÍ SFÉRA A ZÁKONNOST	48
7.	SPOLUPRÁCE ÚSTAVNÍHO SOUDU ČR A ESLP: OCHRANA LIDSKÝCH PRÁV V EVROPĚ	49
7.1.	JURISDIKCE EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA.....	50
7.2.	IMPLEMENTACE ROZHODNUTÍ ESLP V PRÁVNÍCH ŘÁDECH SMLUVNÍCH STRAN	50
7.3.	POSTAVENÍ EÚLP V ÚSTAVNÍM POŘÁDKU ČR.....	51
7.3.1.	<i>Případný konflikt Úmluvy s LZPS</i>	53
7.4.	VÝKON JEDNOTLIVÝCH ROZHODNUTÍ	55
7.5.	SAMOTNÁ SPOLUPRÁCE	56
8.	SOUČASNÉ VÝZVY SVOBPDY SLOVA A OCHRANY SOUROMÍ	57
	ZÁVĚR	60
	ZDROJE A SEZNAM POUŽITÉ LITERAUTY	62
	ABSTRAKT	69
	ABSTRACT	70
	KLÍČOVÁ SLOVA, KEY WORDS	71

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
ÚS	Ústavní soud České republiky
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
LZPS	Listina základních práv a svobod České republiky
FO	Fyzické osoby
MPOPP	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
OZ	Občanský zákoník
PO	Právnícké osoby
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
TČ	Trestní čin
Ústava	Ústava České republiky
Úmluva	Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

ÚVOD

Svoboda projevu je nezastupitelnou součástí demokratického státního zřízení a jednoznačně patří mezi práva a svobody, která jsou garantována Listinou základních práv a svobod. Současně je však třeba vzít v úvahu, že existují situace, kdy je třeba tuto svobodu omezit, aby nedošlo k porušení jiných individuálních práv, jako je právo na ochranu soukromí.

Není neobvyklé, že ve společnosti existují názory, které zjednodušují význam svobody projevu na "mám právo říkat cokoli, kdykoli". Tento názor může být zvláště výrazný na sociálních sítích a v politických diskuzích. Avšak je třeba si uvědomit, že svoboda projevu má své meze a omezení, zejména pokud jde o ochranu soukromí jednotlivců.

V dnešní době můžeme pozorovat, že internet a sociální média někdy vytvářejí dojem, že svoboda projevu je neomezená. Tento dojem může vést k situacím, kdy jsou zveřejňovány citlivé informace a údaje o jednotlivcích bez jejich souhlasu, což je v rozporu s ochranou soukromí.

Ve svobodné společnosti je důležité najít rovnováhu mezi svobodou projevu a ochranou soukromí. To zahrnuje nejen dodržování základních zásad svobody slova, ale také respektování individuálního práva na soukromí. Tato rovnováha se stává stále důležitější především v digitálním věku, kde se svoboda projevu střetává s potřebou chránit soukromí jednotlivců.

Tato diplomová práce se zaměří na analýzu konfliktu mezi svobodou slova a ochranou soukromí v rámci českého právního systému a evropského. Jednou z klíčových otázek, kterou se v této práci pokusíme zodpovědět, je, zda svobodné vyjádření názoru jednoho jednotlivce může v určitých situacích omezit právo na ochranu soukromí druhého jednotlivce.

V této souvislosti se zaměřím na oblast fyzických a právnických osob, protože tyto dvě kategorie vyžadují odlišný a přísnější přístup, a řekněme požívají největší míry ochrany v této oblasti. Ochrana soukromí fyzických osob má vyšší důležitost a může vyžadovat větší ohled na citlivé informace a údaje. Právnické osoby mají omezenější právo na ochranu soukromí, a proto jsou vystaveny jiným pravidlům a kritériím, pokud jde o kolizi se svobodou slova. Na druhé straně

veřejně známé osobnosti a politici mohou být vystaveni vyšší úrovni veřejné pozornosti, což může mít vliv na jejich právo na ochranu soukromí v porovnání s tzv. běžnými občany.

Během této práce se budu zabývat různými aspekty, které hrají roli v řešení konfliktu mezi těmito dvěma právy. Bude zjištěno, jakým způsobem jsou tyto situace posuzovány a jak jsou výjimky a omezení uplatňovány na základě závažnosti případů a právních předpisů.

Tímto způsobem bude tato práce detailněji zkoumat a analyzovat, jak lze řešit situace, kdy svoboda slova koliduje s ochranou soukromí, zejména ve vztahu k fyzickým a právnickým osobám.

Obě tato práva jsou klíčovými hodnotami v demokratické společnosti a jejich vyvážené uplatňování je zásadní pro zajištění spravedlivého a svobodného života všech jednotlivců. Každý má právo na svobodu projevu, nejedná se ale pouze o to, ale také o to svobodně informace a myšlenky přijímat. Co se týče ochrany soukromí, vychází to z uznání, že každému člověku náleží stejná práva a nutnost ochrany důstojnosti každého jednotlivce. První část práce se zaměří na detailní definici pojmů "svoboda slova" a "ochrana soukromí". Svoboda slova není omezena pouze na právo svobodně vyjadřovat myšlenky a názory, ale zahrnuje také právo svobodně přijímat informace. Ochrana soukromí vychází z uznání, že každý člověk má právo na ochranu své důstojnosti a osobního soukromí.

Další část mé práce se bude věnovat roli Ústavního soudu České republiky a Evropského soudu pro lidská práva. Obě tyto instituce mají klíčový vliv na výklad a aplikaci lidských práv v českém právním systému a v rámci Evropské unie. Hlavním cílem této části je provést analýzu interpretace a uplatňování lidských práv oběma soudy. Budu se zaměřovat na důkladný rozbor jejich rozhodnutí a judikatury s cílem identifikovat nejrelevantnější precedenty pro téma mé práce. Součástí analýzy jsou také zajímavé případy, které oba soudy projednávaly, a způsoby, jakými odůvodňují svá rozhodnutí. Tato část práce klade důraz na zdůraznění podobností a rozdílů v přístupu obou soudů.

Rozsáhlá část práce by měla být věnována různým situacím, ve kterých lze svobodu slova a ochranu soukromí omezit. Dalším důležitým aspektem práce je analýza spolupráce mezi Ústavním soudem ČR a Evropským soudem pro lidská práva. To zahrnuje zkoumání, jakým způsobem tyto soudy spolupracují, komunikují a jaké je dosavadní hodnocení jejich práce, včetně významných rozsudků, které mohou mít přeshraniční charakter, jak jsem již výše zmiňovala.

Při prozkoumání tématu se neomezím pouze na odbornou literaturu, ale především budu analyzovat judikaturu Ústavního soudu a ESLP, a to včetně případných komentářů a odborných článků. Navíc zvážím i aktuální téma, která mohou poskytnout ověřené internetové zdroje.

1. ÚVOD DO OBOU PROBLEMATIK V DEMOKRACII

1.1. Demokracie a svoboda projevu: základní pilíře občanské společnosti

Svoboda slova je jednou z klíčových svobod obsažených v mnoha právních dokumentech týkajících se ochrany základních práv a svobod, ať už na vnitrostátní nebo mezinárodní úrovni. Je pevně stanoveno, že díky ústavám demokratických států obecně nesmí být veřejné vyjadřování zakázáno pouze na základě toho, že by tato stanoviska samotná urážela některé posluchače. V demokratické společnosti je nezbytné svobodné a otevřené setkávání protichůdných názorů.¹ Stejně jako mnoho jiných autorů, i P. Jäger a P. Molek považují tuto svobodu za jedno z nejvýznamnějších lidských práv, které nejen chrání intelektuální integritu jednotlivce, ale také hraje klíčovou roli ve zdravém rozvoji celé společnosti. Praxe ukazuje, že svoboda projevu a volný trh myšlenek a názorů zůstávají dosud nejúčinnějším známým modelem pro vyvažování různých zájmů a potlačování extremistických tendencí.²

V literatuře nalezneme několik teorií, které se snaží definovat základní principy svobody projevu. Tyto teorie se zaměřují na formulaci argumentů, které zdůrazňují důležitost ochrany této svobody. Tyto argumenty obvykle souvisejí s určitým filozofickým pohledem na úlohu a význam svobody projevu v lidské společnosti.³

Jedním z výrazných argumentů pro ochranu svobody projevu je její klíčový význam pro zapojení jednotlivců do demokratického procesu státu. Tento argument je často označován jako demokratický argument nebo argument pro demokratickou participaci jednotlivců ve vládnutí a politickém procesu. Vzhledem k tomu, že moderní státy jsou postaveny na zásadě suverenity lidu a konceptu zastupitelské demokracie, je co nejšířší možnost vyjádření názorů na veřejné a politické záležitosti nezbytnou součástí tohoto konceptu.⁴

¹ Srov. Hyde, J. Henry. Svoboda projevu a tisku: sborník vybraných příspěvků z mezinárodních konferencí konaných ve dnech 5.-9. září 1994 Právnickou fakultou MÚ. Mezinárodní konference Svoboda projevu a tisku. Brno: Masarykova univerzita - právnická fakulta, 1995. ISBN 80-210-1146-7.str. 7.

² JÄGER, P., MOLEK, P. Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2007, str. 19

³ BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, garance, meze. Praha: Leges, 2010, Teoretik. ISBN 978-80-87212-42-4, str. 11.

⁴ Tamtéž.

Demokratické uspořádání státu se projevuje v ústavní záruce nejen svobody projevu, ale také politických práv, která zahrnují aspekty svobody projevu, jako jsou právo na shromažďování, sdružování a podávání petice. Klíčovým právem, na němž stojí koncept zastupitelské demokracie, je právo volit. Právo volit však není kompletní bez současné záruky svobody projevu, nejen v rámci volebních kampaní, ale i během trvalé a neustálé politické soutěže, která se odehrává na úrovni konkurujících myšlenek, konceptů, idejí a názorů. Svoboda projevu má za cíl umožnit co nejširší účast v politickém aréně s vlastními názory a subjekty (právo sdružovací), ale zároveň zajišťuje informovanost těch, kteří volí své zástupce, což jsou občané státu. Zastupitelská demokracie také vyžaduje následnou kontrolu zvolených zástupců formou veřejného mínění, přičemž média hrají klíčovou roli. Vzhledem k myšlence volného mandátu⁵, která je nezbytná pro fungování moderní demokracie, jsou role médií, tlak veřejného mínění a důraz na neformální politickou a morální odpovědnost volených zástupců vůči voličům zásadními prvky demokratického systému.⁶

1.2. Soukromí jako klíčový prvek demokratických států

Soukromí obecně nebo také, chcete-li, právo na soukromí, jakožto základní lidské právo, je zakotveno v různých lidskoprávních předpisech. Stejně jako termín soukromí, ani toto právo nelze jednoznačně a přesně definovat, a je obtížné přesně vymezit rozsah tohoto práva. Tuto definici lze jen zřídka nalézt v aktuální judikatuře českých či zahraničních soudů, mezinárodních dokumentech nebo významných textech právní vědy. Mimořádně lze nalézt určité odpovědi ve rozhodnutích Evropského soudu pro lidská práva, který obvykle spojuje tento pojem obecně s fyzickou a psychickou integritou osoby, včetně jejího sexuálního života. Soukromí tak představuje široký a flexibilní pojem, což platí obdobně i o řadě dalších právních termínů, které úzce souvisí s dalšími odvětvími práva.⁷ Do osobní soukromé sféry patří všechny informace spojené se soukromým životem konkrétního jedince. Tyto informace by neměly být veřejně známé, s výjimkou situací, kdy se jedná o osoby,

⁵ Volným mandátem se rozumí rozhodování voleného zástupce na základě jeho nejlepšího svědomí a vědomí. (MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Co je to mandát a kdy vzniká [online]. 2021 [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/volby/clanek/co-je-mandat-a-kdy-vznika.aspx>).

⁶ BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, garance, meze. Praha: Leges, 2010, Teoretik. ISBN 978-80-87212-42-4, str. 23.

⁷ MATĚJKA, J. Internet jako objekt práva: hledání rovnováhy autonomie a soukromí. 1. vydání. Praha: CZ.NIC, 2013, str. 35

kteře jsou veřejně známé, a kdy je nějaké omezené zveřejňování jejich soukromých informací tolerováno.⁸ Osobní soukromá sféra jednotlivce by měla být chráněna především před zásahy veřejné moci. V současné době však roste potřeba ochrany soukromí i v horizontálním směru, tj. v rámci soukromoprávních vztahů, kdy mohou nastávat zásahy ze strany jiných subjektů. Tato oblast práva na soukromí je úzce spojena s osobnostním právem, jehož cílem je ochrana lidské osobnosti. Osobnostní právo však nedostatečně pokrývá celý tento rozsah, a proto se podle Wágnerové musíme zaměřit i na další specifické oblasti osobní soukromé sféry jednotlivce, jako jsou právo na informační sebeurčení a autonomní rozhodování o osobní integritě.⁹

Pod tento pojem můžeme mimo jiné zařadit i důstojnost člověka a již zmiňovanou ochranu osobnosti, která je základním pilířem právního demokratického státu, což znamená, že má zásadní význam pro společnost. Jedná se o klíčovou hodnotu, která ovlivňuje charakter společnosti. Právo na ochranu osobnosti náleží každé fyzické osobě od narození a má trvalý charakter, jinými slovy platí po celý život. Toto právo slouží k ochraně osobnostních aspektů, jako je život, zdraví, čest, důstojnost, soukromí a jména.

Ochrana osobnosti má zvláštní význam v mediálním prostoru, kde dochází k možným zásahům do soukromého života jednotlivců. Dále může docházet k porušení osobnostních práv skřze sociální sítě, jako například skřze pomluvy nebo urážky konkrétních osob.¹⁰ Dále nemůžeme ani být vynecháno právo na respektování rodinného života, které s právem na soukromí úzce souvisí. Jde o oblast, která je relativně samostatná a v mnoha ohledech nezávislá na ostatních dimenzích soukromí. To odpovídá i skutečnosti, že v kontinentálním právu se často používá termín "soukromý a rodinný život" v souvislosti s ochranou soukromí. Z toho lze odvodit, že normotvůrce měl za cíl nějakým způsobem odlišit tyto oblasti, i když se obě týkají soukromí jednotlivce.¹¹

V neposlední řadě nesmíme opominout nedotknutelnost obydlí, jinými slovy právo na soukromí v prostorové dimenzi, „tj. právo na respektování a ochranu

⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3063/2009 ze dne 23.6.2011.

⁹ WÁGNEROVÁ, Eliška. Právo na soukromí: Kde má být svoboda, tam musí být soukromí. In ŠIMÍČEK, Vojtěch. (ed.). Právo na soukromí. Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav, 2011, str. 54.

¹⁰ Ochrana osobnosti a soukromí. Základy IT gramotnosti [online]. [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/1492/el/sitmu/law/html/ch02s05.html>.

¹¹ WÁGNEROVÁ, Eliška. Právo na soukromí: Kde má být svoboda, tam musí být soukromí. In ŠIMÍČEK, Vojtěch. (ed.). Právo na soukromí. Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav, 2011, str. 56.

obydlí před zásahy zvenčí“.¹² Tato dimenze soukromí bývá často vnímána pouze jako právo na soukromí v osobním obydlí. Podle Wágnerové však není vhodné v dnešní době omezovat soukromí v prostorové dimenzi pouze na pojem obydlí.¹³ Tento přístup je zastaralý, zejména vzhledem k výraznému vývoji judikatury v této oblasti v posledních letech.

Soudy nyní usilují o poskytování ochrany nejen v prostorech běžně sloužících k bydlení, ale i v místech, kde jednotlivec provádí své soukromé, rodinné nebo pracovní aktivity. Ústavní soud České republiky zdůraznil tento posun směrem k rozšířenějšímu poskytování ochrany soukromí v prostorové podobě. Argumentoval tím, že v dnešní době jsou soukromé a pracovní nebo zájmové aktivity natolik propojeny, že není možné jednoznačně oddělit místa určená pouze k bydlení od míst, kde jednotlivec uspokojuje potřeby jiného charakteru, a to i v případech, kdy se jedná o veřejně přístupná nebo jinak volně přístupná místa.¹⁴

2. OCHRANA SOUKROMÍ A SVOBODY SLOVA VE SVĚTLĚ ÚSTAVNÍHO SOUDU ČR

2.1. Pojem svoboda slova

Ustanovení LZPS, konkrétně tedy článek 17 odstavec 1 obecně zaručuje dvě vzájemně doplňující se práva, resp. svobody – jak svobodu projevu, tak i svobodu na informace. Odstavec 2 konkrétně upřesňuje možný způsob, jak může být uplatněna svoboda projevu a právo na informace.¹⁵

Vyjádření vlastních názorů a postojů každého jednotlivce tvoří základní kámen demokratického státu. Svoboda projevu je klíčovým prvkem demokratických procesů, protože bez ní by nebylo možné uskutečňovat svobodnou soutěž mezi politickými stranami, resp. politickými silami (čl. 5 Úst., čl. 22 LZPS), zejména v obdobích volebních kampaní, politické agitace, veřejných diskusí a

¹² Nález Ústavního soudu apod. zn. Pl. ÚS 3/09 ze dne 8.6.2010, bod 21.

¹³ WAGNEROVÁ, Eliška. Právo na soukromí: Kde má být svoboda, tam musí být soukromí. In ŠIMÍČEK, Vojtěch. (ed.). Právo na soukromí. Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav, 2011, str. 54.

¹⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 3/09 ze dne 8.6.2010, bod 30.

¹⁵ Podobná záruka je obsažena v článku 10 Úmluvy, článku 19 MPOPP a článku 19 Všeobecné deklarace lidských práv. ESLP dále zdůrazňuje, že svoboda projevu je základním pilířem demokratické společnosti a klíčovou podmínkou pro rozvoj společnosti a života každého jednotlivce (Rozsudek ve věci Handyside proti Velké Británii, ze dne 7.12.1976, stížnost č. 5493/72).

podobných událostech.¹⁶ Svoboda projevu plní dvě klíčové role. Zaprvé, slouží jako nástroj pro zajištění svobodné soutěže mezi politickými stranami a zároveň umožňuje veřejný dohled nad činností politických stran a státních orgánů. Zároveň ochrana svobody projevu úzce souvisí s principem ideologické neutrality státu (čl. 2 odst. 1 LZPS), což znamená, že stát nemá přijatou "výlučnou ideologii," která by mohla bránit různorodosti názorů.¹⁷

Právo na svobodu projevu, jak je definováno v článku 17 LZPS, není absolutní. Je omezeno jednak ochranou zájmů, které jsou uvedeny v článku 17 odstavec 4 LZPS, a jednak dalšími právy a svobodami, které jsou zaručeny Ústavou. V určitých situacích může vzniknout konflikt mezi právem na svobodu projevu podle článku 17 a právem na ochranu cti a dobré pověsti podle článku 10 LZPS. Ústavní soud se věnoval této problematice ve svém rozhodnutí IV ÚS 154/97 (sv. 10, č. 17) a došel k závěru, že při střetu mezi základním politickým právem na informace a jeho šíření a právem na ochranu osobnosti a soukromého života, což patří mezi základní práva, jenž stojí na stejné úrovni, vždy bude v rukou nezávislých soudů, aby důkladně zvážily okolnosti každého jednotlivého případu a rozhodly, zda jednomu právu neměla být nedůvodně dána přednost před druhým právem.¹⁸

2.2. Pojem ochrany soukromí

Listina základních práv a svobod je ústavním dokumentem, který stanovuje základní práva a svobody občanů České republiky. Ochrana soukromí je jedním z těchto základních práv, a lze ji najít v několika částech LZPS. Konkrétní ustanovení, která se týkají ochrany soukromí a práva na ochranu osobních údajů, zahrnují hlavně článek 7, upravující nedotknutelnost osoby, dále článek 10, který se věnuje právu na lidskou důstojnost, ochranu soukromí. Můžeme sem také zařadit článek 12, který se zabývá nedotknutelností obydlí a naposledy článek 13 o listovním a obdobném tajemství.

Podle článku 7 LZPS pojem soukromí může být chápán ve dvou různých smyslech. V užším smyslu se jedná o ochranu subjektivně utvářených představ o osobním životě člověka. V širším smyslu se soukromí může rozumět jako ochrana

¹⁶ Srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 18.2.1989 sp. zn. 70/1999 a ze dne 26.1.2005 sp. zn. 140/2005.

¹⁷ KLÍMA, Karel. Komentář k Ústavě a Listině. 2., rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3, str. 723-724.

¹⁸ Tamtéž., str. 680.

širšího kontextu přímo spojeného s životními potřebami dané osoby, a zejména toho, co se týká rodiny, přátel a dalších důležitých aspektů jejího života.¹⁹

Zejména se budeme ale zaměřovat na článek 10 Listiny, který patří mezi základní lidská práva, která mají za cíl chránit duševní složku celkové integrity fyzické osoby. Tato integrita zahrnuje nejenom fyzický aspekt (například právo na život a ochranu před nelidským a ponižujícím zacházením nebo týráním), ale také emocionální a psychický aspekt jednotlivce. Poškození této psychické integrity ze strany jiného subjektu, ať už veřejného či soukromého, může mít pro poškozenou osobu vážné a často srovnatelně zničující důsledky. Tímto způsobem LZPS a mezinárodní smlouvy zajistily ochranu nejen fyzického zdraví, ale i psychického a emocionálního blaha jednotlivce a brání před zneužitím, které by mohlo ohrozit tuto složku jejich celkové integrity.²⁰

Za další ustanovení článku 12 LZPS představuje specifické opatření v rámci ochrany soukromí jednotlivce, a to v kontextu článku 7 odstavec 1 a článku 10 odstavec 2 LZPS. Ochrana obydlí je nepopíratelnou součástí soukromého života a zároveň je jeho nezbytným předpokladem. Článek 12 LZPS zajišťuje ochranu vlastníka nebo oprávněného uživatele obydlí proti jakýmkoli zásahům, a to jak ze strany veřejné moci, tak ze strany soukromých subjektů.²¹

Ustanovením článku 13 LZPS je, stejně jako u článku 12, detailně upřesněna ochrana a respektování práv uvedených zejména v článku 7 odstavec 1 a článku 10 odstavec 2 LZPS. Vzhledem k těmto článkům má článek 13 charakter zvláštního ustanovení. Ochrana a dodržování utajení korespondence, což je obsaženo v listovním tajemství, je zásadním faktorem pro celkový zachování kvality soukromého života jednotlivce.²²

¹⁹ KLÍMA, Karel. Komentář k Ústavě a Listině. 2., rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3, str. 645.

²⁰ Tamtéž, str. 678.

²¹ Tamtéž, str. 692 – 693.

²² Tamtéž, str. 699.

3. OCHRANA SOUKORMÍ A SVOBODY SLOVY VE SVĚTLE ESLP

3.1. Pojem svoboda slova

Článek 10 Evropské úmluvy o lidských právech zahrnuje dva odstavce, první z nich zajišťuje právo na svobodu projevu, která zahrnuje svobodu názorů a šíření informací bez státního zásahu a bez ohledu na hranice. Přesto mohou státy stanovit formality a omezení pro výkon těchto svobod, pokud jsou nezbytná v demokratické společnosti pro národní bezpečnost, územní integritu, bezpečnost veřejnosti, ochranu veřejného pořádku, prevenci zločinnosti, ochranu zdraví, morálky, pověsti nebo práv jiných, a to také za účelem zamezení úniku konfidenčních informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci, jenž můžeme hledat v druhém odstavci.²³

Propojení svobody projevu s politickou demokracií bylo vždy klíčové. ESLP zdůraznil, že „svoboda projevu představuje jeden ze základních základů demokratické společnosti a základních podmínek pro její rozvoj a seberealizaci každého jednotlivce“.²⁴ Toto se vztahuje jak na informace a myšlenky, které mohou být přijímány pozitivně nebo považovány za nezávadné, tak i na ty, které mohou urážet, šokovat nebo znepokojovat. Zvláště důležité je to v kontextu předávání myšlenek, které vzbuzují kontroverze, provokují nebo zpochybňují ustálený řád.

Tento požadavek na pluralismus, toleranci a velkorysost je základní pro existenci demokratické společnosti. I když je vztah mezi svobodou projevu a demokracií hluboký, význam svobody projevu jako základního práva přesahuje prostor pouze politických projevů. Toto právo se rozkládá na oblast umělecké tvorby, což poskytuje platformu pro otevřenou výměnu kulturních, politických a sociálních myšlenek a informací. Vzhledem k důležitému vztahu mezi svobodou projevu a demokracií si publikace, které podněcují diskusi o záležitostech veřejného

²³ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod podepsaná dne 4. 11. 1950 v Římě, ve znění protokolů č. 11 a 14. Evropský soud pro lidská práva [online]. Rada Evropy, Evropský soud pro lidská práva [cit. 2024-02-25]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf.

²⁴ Rozsudek ve věci Rekvényi proti Maďarsku, ze dne 20.5.1999, stížnost č. 25390/94, §42.

zájmu a které zahrnují politické nebo vášnivé projevy, zaslouží zvláštní ochranu této základní svobody.²⁵

Evropský soud pro lidská práva vykonává dozorčí funkci, avšak nenahrazuje vnitrostátní orgány. Při hodnocení článku 10 Úmluvy jde ESLP nad rámec pouhého zkoumání toho, zda stát využil své uvážení adekvátně, pečlivě a v dobré víře. Přezkoumání zásahu musí zahrnovat celý kontext případu a zjišťovat, zda byl zásah odpovídající legitimnímu cíli a zda poskytnuté důvody vnitrostátními orgány jsou "relevantní a dostatečné". Soud dále musí ověřit, že vnitrostátní orgány dodržovaly normy v souladu se zásadou zakotvenou v článku 10 a že při svém rozhodování správně posoudily relevantní skutečnosti.²⁶

V otázkách spojených s pozitivními závazky bude ESLP zkoumat, zda přijatá opatření jsou přiměřená a adekvátní. Tato opatření by neměla pro orgány představovat nemožnou nebo nepřiměřenou zátěž.²⁷ V případě pozitivního závazku, který zahrnuje účast nestátního subjektu, je zjevné, že ovlivňování je "stanoveno zákonem". Klíčovým prvkem je, že porušení tohoto závazku není řešeno výhradně státem.

ESLP opakovaně zdůraznil, že i když hranice mezi pozitivními a negativními závazky státu nelze striktně vymezit podle Úmluvy, zásady aplikovatelné na obě situace jsou podobné. Jinými slovy, je třeba dosáhnout spravedlivé rovnováhy mezi konkurenčními zájmy jednotlivce a společnosti jako celku, s respektem k uvážení státu.²⁸ Při dosažení této rovnováhy nejsou cíle stanovené v čl. 10 odst. 2 bezvýznamné.

3.2. Pojem ochrany soukromí

Článek 8 Evropské úmluvy o lidských právech zaručuje právo na respekt k soukromému a rodinnému životu, obydlí a korespondenci. Toto právo může být omezen pouze ve výjimečných případech, kdy je takový zásah zákonný a nezbytný v demokratické společnosti. Podobné ustanovení najdeme také v Listině základních

²⁵ SCHABAS, William. The European convention on human rights: a commentary. Oxford: Oxford University Press, 2017. Oxford commentaries on international law. ISBN 978-0-19-881362-0, str. 450 – 451.

²⁶ Rozsudek ve věci *Mouvement raëlien suisse* proti Švýcarsku, ze dne 13.1. 2011, stížnost č. 16354/06, §48.

²⁷ Rozsudek ve věci *Rees* proti Velké Británii, ze dne 17.10.1986, stížnost č. 9532/81, §116.

²⁸ Rozsudek ESLP ve věci *Verein* proti zvířecím továrnám ve Švýcarsku (*VgT*), ze dne 10.6.2010, stížnost č. 32772/02, §81.

práv a svobod, která vychází z Úmluvy a v souladu s ní stanovuje základní práva a svobody občanů České republiky.

Určité rozhodnutí soudů znovu potvrdilo, že primárním cílem článku 8 je chránit jednotlivce před libovůlí ze strany veřejných orgánů. Zatímco formulace naznačuje právo "nebýt rušen", se většinou soudních rozhodnutí zaměřuje na pozitivní aspekty tohoto práva. Stát má podle článku 8 povinnost zajistit širokou škálu potřeb, včetně bydlení, zdravotní péče, ochrany před nebezpečnými zvířaty, šikanou ve školách a právo na důstojné ukončení života. Soudy často zdůrazňují význam kvality života v souladu s tímto článkem.

Ochrana soukromí a rodinného života se stala jedním z hlavních témat právního vývoje v rámci Úmluvy. Článek 8 je rozdělen do čtyř kategorií: soukromý život, rodinný život, obydlí a korespondence. Ačkoli se název článku omezuje na "soukromý a rodinný život", je to právě judikatura v prvních dvou kategoriích, která převládá. Podobně jako u článku 10, i článek 8 obsahuje klauzuli o omezení ve druhém odstavci, který stanovuje limity práva. Při aplikaci článku 8 soud nejprve zkoumá, zda došlo k zásahu do práva v rozsahu odstavce 1, a poté posuzuje, zda je takový zásah v souladu s úmluvou podle kritérií stanovených v odstavci druhém.²⁹

Úmluva v článku 8 stanoví závazky jak negativní, tak pozitivní povahy, kde jediné hmotné ustanovení Úmluvy, kde je použito slovo "respekt". ESLP uvedl, že výraz "respekt" není jednoznačný, zejména pokud jde o pozitivní závazky obsažené v tomto konceptu.³⁰ I přestože existuje rozdíl mezi pozitivními a negativními povinnostmi dle článku 8, principy, které se v těchto dvou kontextech uplatňují, mají podobnou povahu. Často není zcela jasné, zda zásah vyplývá z odepření práva v negativním smyslu, nebo z nedostatečného poskytnutí regulačního rámce ze strany státu, a ESLP vždy považuje za nezbytné určit, na jakém základě by měla být věc posuzována. Bez ohledu na to, zda je přístup k soukromému a rodinnému životu hodnocen z pozitivního nebo negativního hlediska, je nezbytné zajištění "spravedlivé rovnováhy mezi konkurenčními zájmy jednotlivce a společnosti jako celku". Ať už je přijato negativní nebo pozitivní chápání článku 8, v obou případech má stát určitý prostor pro uvážení.

²⁹ SCHABAS, William. The European convention on human rights: a commentary. Oxford: Oxford University Press, 2017. Oxford commentaries on international law. ISBN 978-0-19-881362-0, str. 358-359.

³⁰ Rozsudek ESLP ve věci Mosley proti Velké Británii, ze dne 12.4.2012, stížnost č. 48009/08.

V případech vyžadujících, aby stát nastolil rovnováhu mezi konkurenčními právy, bude prostor pro uvážení větší, pokud může být porušeno právo jednoho jednotlivce na soukromý a rodinný život v důsledku výkonu základního práva jiným.³¹ Na druhé straně tam, kde je v sázce zvláště důležitý aspekt existence nebo identity jednotlivce, se rozpětí, které má stát, odpovídajícím způsobem zužuje. Totéž platí tam, kde se jedná o činnosti, které zahrnují nejintimnější aspekt soukromého života. Potíže vznikají zejména v souvislosti se svobodou projevu. Zde je třeba najít správnou rovnováhu mezi soukromým a rodinným životem jednotlivce a veřejným zájmem na přístupu k informacím prostřednictvím svobodných médií.

Při zkoumání právních předpisů již nejde jen o identifikaci „významných nedostatků“, ale spíše o posouzení, zda žalovaný stát zavedl adekvátní a odpovídající právní rámec v souladu se svými pozitivními závazky podle článku 8 úmluvy. Jde především o to, zda daný zákon v konkrétních okolnostech poskytoval stěžovateli přijatelnou úroveň ochrany.³²

Ve druhém odstavci článku 8 je povoleno "zasahovat" do práv na soukromý rodinný život, domov a korespondenci, jak je stanoveno v odstavci 1. Tento odstavec slouží k určení, zda došlo k porušení práva odvozeného z článku 1. Posouzení legitimního cíle nebo účelu zásahu je zřídka zcela jednoznačné, vzhledem k rozsahu povoleného podle článku 8. Zdá se, že hodnocení podle článku 8 odstavce 2 nezávisí na tom, co předloží žalovaný stát, a často se vlády k tomuto aspektu nevyjadřují. Toto ustanovení umožňuje zasahování do rodinného a soukromého života, domova a korespondence "v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti nebo ekonomické prosperity země, za účelem prevence nepokojů nebo zločinnosti, pro ochranu zdraví nebo morálky, nebo na ochranu práv nebo svobod jiných." Velký senát vysvětlil, že soudy mají tendenci být "velmi stručné" při ověřování existence legitimního cíle v souladu s články 8 až 11 druhých odstavců Úmluvy.³³

³¹Viz. Rozsudek ve věci Fernández Martínez proti Španělsku, ze dne 15.5.2012, stížnost č. 56030/07, §78.

³² SCHABAS, William. The European convention on human rights: a commentary. Oxford: Oxford University Press, 2017. Oxford commentaries on international law. ISBN 978-0-19-881362-0, str. 367-369.

³³ Rozsudek ve věci S.A.S. proti Francii, ze dne 1.7.2014, stížnost č. 43835/11.

4. SVOBODA SLOVA VS. OCHRANA SOUKOMÍ – TEST PROPORCIONALITY

V případě, kdy dochází ke kolizi mezi dvěma základními lidskými právy, se rozhoduje především na základě testu proporcionality. Tento princip, i když není v ústavě explicitně zakotven, je ÚS považován za moderní ústavní pravidlo, vyplývající z principu materiálního právního státu.³⁴ Princip proporcionality slouží jako kritérium pro posouzení, zda nebyla jednomu právu bezdůvodně dána přednost před základním právem druhým.³⁵

Porovnání těchto práv je obtížné, neboť mají obdobnou důležitost v hierarchii demokratických hodnot a jsou chráněny jak soukromoprávně, tak omezeně veřejnoprávně. Přesto ve každém konkrétním případě musí být zváženy všechny okolnosti a argumenty a rozhodnuto, které právo má být upřednostněno v dané situaci. Bartoň uvádí návrhy na kritéria pro hodnocení ústavní ochrany svobody projevu při střetu s právy ochrany osobnosti a soukromí osob, jako je status dané osoby, obsah a forma projevu, status autora vyjádření a úmysl, cíl a jeho pohnutka.³⁶ Pro srovnání obou základních srovnávaných práv lze také použít test proporcionality, který ÚS označuje za moderní ústavní nepsané pravidlo. Zmiňovaný test proporcionality zahrnuje tři kritéria: vhodnost, potřebnost a závažnost, kterými jsou posuzována protichůdná práva a chráněné ústavní hodnoty.

V této diplomové práci je považováno za vhodné využití právě tohoto testu proporcionality. Tímto způsobem budou porovnána obě dotčená práva a svobody z hlediska jejich základů a teoretických principů a současně budou vyhodnoceny různé okolnosti, které vznikají při srážce svobody slova a ochrany soukromí.

Představeny budou argumenty jak podporující, tak vyvracející širokou autonomii svobody projevu a ochranu soukromí (s důrazem na právo na informace ve spojení se svobodou projevu). Nejprve se zaměříme na střety mezi oběma právními systémy v rámci Evropské unie a České republiky, samozřejmě ale i hlediska, která Bartoň diskutuje, nebudou opomíjena, avšak jejich specifika budou posouzena později.

³⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. 453/03 ze dne 11. 11. 2005. TČ hanobení Parlamentu, vlády a Ústavního soudu. Dále pouze nález ve věci TČ hanobení Parlamentu, vlády a Ústavního soudu.

³⁵ Nález Ústavního soudu sp.zn. II. ÚS 94/05 ze dne 1.12. 2005.Vztah proporcionality mezi právem na ochranu osobnosti a právem na svobodu projevu.

³⁶ BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, garance, meze. Praha: Leges, 2010, Teoretik. ISBN 978-80-87212-42-4, str. 239–270.

4.1.1. Český právní prostor

O ochranu lidských práv na území České republiky se starají obecné soudy. Pokud však dojde k vyčerpání prostředků poskytovaných státem k ochraně těchto práv, jednotlivec se může obrátit na Ústavní soud. ÚS má primární úkol chránit práva a svobody garantované Ústavou. ÚS uznal, že svoboda projevu hraje klíčovou roli jako pilíř pluralitní demokratické společnosti, kde je povoleno vyjadřovat se k libovolnému tématu, k věcem veřejným a vynášet hodnotící soudy.³⁷ Tato svoboda však není neomezená, a podléhá určitým omezením, jako je zachování veřejného pořádku a ochrana práv a svobod ostatních jednotlivců. Jedním ze způsobů ochrany lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a jména je právo na podání žaloby za účelem ukončení neoprávněného zásahu a odstranění jeho důsledků, v souladu s §82 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník³⁸ v platném znění. Avšak je třeba zdůraznit, že vyhovění takové žalobě může zahrnovat zásah do svobody projevu podle článku 17 Listiny základních práv a svobod. Proto je nezbytné provést analýzu a rozhodnout, které z ústavně zaručených práv má v konkrétním případě přednost.³⁹

Při řešení konfliktu mezi právem na svobodu projevu a právem na ochranu soukromí zohledňuje ÚS několik klíčových faktorů. Jedním z těchto faktorů je povaha samotného výroku, tj. zda jde o objektivní skutkové tvrzení, nebo spíše o hodnotící soud.⁴⁰

Dalším zásadním hlediskem je obsah výroku, včetně toho, zda má politický charakter, což může mít vliv na míru ochrany poskytovanou svobodě projevu. Naopak komerční charakter výroku může mít odlišná pravidla. Forma výroku hraje také významnou roli, zejména pokud se jedná o expresivní nebo dokonce vulgární jazyk. Důležitým faktorem je i postavení osoby, která je kritizována. Veřejně známé osobnosti, politici a osoby aktivní v politickém životě mohou očekávat nižší

³⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. 453/03 ze dne 11. 11. 2005.

³⁸ §82 zákona č. 89/2012 Sb. OZ říká, že člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek, po jeho smrti se jí může domáhat kterákoliv z jeho blízkých osob.

³⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 4022/17 ze dne 11.6.2018.

⁴⁰ Hodnotící soud je výrazem osobního stanoviska autora, který se k dané situaci staví určitým způsobem a hodnotí ji na základě svých vlastních kritérií, posuzuje ji podle toho, co považuje za správné nebo přijatelné. Je to subjektivní posouzení založené na osobním úhlu pohledu autora. Viz. PRÁVNÍ PROSTOR. Kde leží hranice mezi svobodou projevu a právem na ochranu osobnosti u známých osobností? [online]. 2019 [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/kde-lezi-hranice-mezi-svobodou-projevu-a-pravem-na-ochranu-osobnosti-u-znamych-osobnosti>.

ochranu soukromí ve srovnání s běžnými občany. Zároveň se ÚS zajímá o to, zda se výrok či kritika týká soukromé nebo veřejné sféry kritizované osoby. Chování samotné kritizované osoby je také relevantním faktorem, zejména v situacích, kdy kritiku provokovala nebo jakým způsobem na ni reagovala. Identita osoby, která výrok pronáší, hraje rovněž roli, a také to, zda se jedná o novináře, politika, běžného občana nebo jinou osobu. A konečně, časový kontext má význam při hodnocení situace, včetně dostupnosti informací, na kterých autor výroku stavěl, a situace, ve které byl výrok učiněn. Tyto faktory dohromady pomáhají ÚS nalézt rovnováhu mezi svobodou projevu a ochranou soukromí v souladu s ústavními principy.⁴¹

Na rozdíl od případu omezení svobody projevu z důvodu ochrany veřejných statků, kdy ze svobody projevu řečeno metaforicky "ukrajujeme" určitou její část pro ochranu určitého legitimního cíle, v případě střetu osobnostních práv a svobody projevu nemusí být zřejmé, co je oním základním právem, ze kterého budeme následně "ukrajovat". Bude to svoboda slova nebo ochrana osobnostních práv? Než dojde k rozhodování ústavního soudu, záleží spíše často na náhodě, resp. spíše na procesu předcházejícím podání ústavní stížnosti, zda bude stěžovatelem tvrzen zásah do svobody projevu, či do osobnostních práv.⁴²

4.1.2. Evropský právní prostor

Díky tomu, že Listina základních práv a svobod České republiky vychází v podstatě z Evropské úmluvy pro lidská práva, jsou hlediska ÚS ČR a ESLP prakticky identická. Pokud jednotlivci neuspějí při získání ochrany ze strany národních soudů, ani na úrovni Ústavního soudu, mohou se obrátit na Evropský soud pro lidská práva. Tento soud nemá pravomoc zrušit rozhodnutí národních soudů, ale může konstatovat, zda došlo k porušení jednoho z fundamentálních práv, které jsou zaručeny Úmluvou.

Z perspektivy evropských lidskoprávních principů představuje omezení svobody projevu z důvodu ochrany osobnostních práv třetích osob střet dvou zaručených práv Úmluvou, protože ochrana osobnostních práv není jen právem stanoveným zákonem, ale také ústavním subjektivním právem.⁴³

⁴¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 4022/17 ze dne 11.6.2018.

⁴² BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, garance, meze. Praha: Leges, 2010, Teoretik. ISBN 978-80-87212-42-4, str. 230.

⁴³ Např. podle čl. 8 odst. 1 Úmluvy má každý „právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence“. Podle čl. 10 odst. 1 Listiny má každý „právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno“, podle odst. 2 dále právo „na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života“.

Zároveň je třeba poznamenat, že ochrana práv třetích osob je explicitně uvedena v rámci lidskoprávních dokumentů jako legitimní důvod pro omezení svobody projevu. Jak již bylo uvedeno, v evropském lidskoprávním kontextu je silně zdůrazňována ochrana aspektů lidské důstojnosti.⁴⁴

V evropském právním rámci představuje oblast ochrany osobnostních práv specifickou a významnou z hlediska zkoumání svobody projevu. Tato oblast je zvláště důležitá, protože zde dochází ke střetu dvou základních ústavně zaručených práv, která jsou v zásadě rovnocenná a chráněna na stejné úrovni.

Při omezení svobody projevu z důvodu ochrany určitých veřejných statků, jako je bezpečnost, veřejný pořádek a mravnost, je použita výjimka z jednoho z těchto ústavně předepsaných legitimních cílů.⁴⁵ V těchto situacích je výjimka aplikována restriktivně, což znamená, že v případě pochybností by mělo být rozhodnuto ve prospěch zachování svobody projevu. Avšak při omezování svobody projevu za účelem ochrany ústavně zaručených osobnostních práv je situace odlišná. I zde se používá výjimka z důvodu ochrany legitimního cíle, jak je předepsáno ústavou, avšak současně se chrání jiné kolidující základní právo.⁴⁶

Analogicky jako v situaci před ÚS platí, že i před ESLP může dojít k případu řešící střet mezi osobnostními právy a svobodou projevu, kterou bude řešena na základě stížnosti k ESLP. Stejně jako u ÚS závisí na procesu a argumentaci před stížnostmi, které z těchto práv bude upřednostněno, zda svoboda projevu, nebo ochrana osobnostních práv.

Toto téma bylo již výše diskutováno v rámci českého právního prostoru, a tak je patrné, že i zde bude kladen důraz na výjimky a restriktivní přístup k omezení těchto práv, zejména pokud není zřejmé, které právo by mělo přednost – svoboda projevu, nebo ochrana osobnostních práv.⁴⁷

⁴⁴ BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, garance, meze. Praha: Leges, 2010, Teoretik. ISBN 978-80-87212-42-4, str. 238, kde také uvádí, že se jednání o „srov. již zmíněnou systematiku Charty základních práv EU, kdy je nedotknutelnost lidské důstojnosti deklarována již v úvodním čl. 1 před všemi ostatními právy“

⁴⁵ Např. v dikci čl. 17 LZPS „ochrana práv a svobod druhých“, v dikci čl. 10 Evropské úmluvy „ochrana pověsti nebo práv jiných“.

⁴⁶ BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, garance, meze. Praha: Leges, 2010, Teoretik. ISBN 978-80-87212-42-4, str. 239.

⁴⁷ Tamtéž.

4.2. Kritérium vhodnosti: hledání spravedlivé rovnováhy

Prvním posuzovaným parametrem při použití testu proporcionality je kritérium vhodnosti, ve kterém je posuzováno, zda institut omezující určité základní právo umožňuje dosáhnout sledovaného cíle, tím je myšleno ochranu jiného základního práva či svobody.⁴⁸ Na tuto otázku je možné nahlížet jak z preventivního úhlu pohledu, tak perspektivou případné následné ochrany.

Prevence vychází z úmyslu státu nejenom chránit primárně a téměř absolutně svobodu projevu, ale také brát v úvahu práva třetích stran při jejím uplatňování. Již v článku 17 odst. 4 LZPS je stanoveno v případě svobody projevu, že ji lze omezit zákonem, pokud to vyžadují opatření nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých. Tato ústavní zásada se odráží v mnoha nižších právních předpisech uvedených níže. Ústavodárce tím vyjadřuje uvědomění nutnosti ochrany práv jednotlivců odlišných od projevovatele, což se často projevuje ochranou soukromí v daném kontextu. Stát tímto deklaruje, že svoboda projevu není bezbřehá, nýbrž je omezena, a to jak na úrovni ústavního práva, tak i mimo to konkrétními normami soukromého práva (např. ochrana osobnosti) a veřejného práva (ustanovení trestního⁴⁹ nebo správního práva).

Osoby, které uvažují o zasahování do soukromí jiného subjektu v rámci svého projevu, musí být obecně obeznámeny s možnými následky, které mohou nastat při překročení hranice chráněného projevu. Proto nemohou být publikovány libovolné informace, ale musí být pečlivě posouzeno, zda jejich zveřejnění nezasáhnou do soukromí subjektu v rámci právě tohoto projevu. V případě, že dospějí k závěru, že by mohli narušit něčí soukromí, a přesto se rozhodnou pro zveřejnění určité choulostivé informace, musí být připraveni nést odpovědnost za své jednání. V preventivní rovině tedy mohou ústavní a zákonné normy přispět k ochraně soukromého života, i za cenu omezení svobody projevu.

Lze zde použít i argument, že kvůli možným důsledkům mohou někteří lidé zdrženlivě přistupovat k projevu, který by mohl narušit osobní sféru jiné osoby. Tento přístup vyvolává otázku, zda v této situaci nenastává zvýšené riziko tzv.

⁴⁸ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/94 ze dne 12.10.1994.

⁴⁹ Jde především o TČ pomluvy, v němž stát jednoznačně manifestuje svou vůli chránit soukromí. Tento záměr je patrný v používání trestních norem, které jsou zaměřeny na společensky nejkodlivější projevy chování. Na druhou stranu je však tento TČ často kritizován kvůli své neurčitosti a vnímané "nekontrolovatelné zbrani" vůči lidem považovaným za nepohodlné“

chilling effectu, tedy že lidé odstupují od uplatňování svých práv z obavy před potenciální represí nebo následnými negativními důsledky.⁵⁰ V případě svobody projevu je tato situace zvláště problematická, neboť omezení tohoto práva z důvodu obav a strachu je v rozporu s jeho klíčovým významem v demokratickém právním systému.⁵¹ Ale navzdory možným následkům lze v oblasti ochrany soukromí považovat toto riziko za ještě přijatelné i v rámci demokratického státu, neboť níže představená judikatura jasně stanovila hranice chráněného a nechráněného projevu. V ČR není patrným trendem zvýšená opatrnost při zveřejňování informací o soukromém životě, spíše naopak.

Ve specifických situacích, kdy je třeba chránit soukromí ex post, což je hlavní téma tohoto odstavce, se výrazně projevuje racionalizační faktor. Při této následné ochraně, například prostřednictvím žaloby na ochranu osobnosti, je opakovaně zdůrazňováno narušení soukromí během průběhu soudního sporu. Advokát v těchto případech často varuje klienta, že i při úspěšném řešení ve prospěch klienta může být faktický dopad negativní, protože soudní řízení může udržovat narušení soukromí na veřejnosti. Oproti situaci, kdy informace o narušení soukromí byla publikována v médiích a byla přístupná omezenému okruhu čtenářů, soudní spor (zejména u známých osobností) může přilákat pozornost dalších médií, čímž dochází k opakovanému zpřístupňování negativních informací širšímu publiku.⁵²

Tento "žalobní chilling effect" má větší vliv než již zmíněné faktory a soudy by mu měly věnovat zvláštní pozornost, zejména při posuzování konečného rozhodnutí v souvislosti s možnou náhradou škody nebo délkou soudního řízení. Je nutné poznamenat, že případná anonymizace takovýchto rozhodnutí není vhodným řešením, protože může mít v konečném důsledku více negativních než pozitivních dopadů.⁵³

Rychlý rozvoj internetu významně změnil charakter svobody projevu a rozsah ochrany soukromí. Dříve omezený přístup k masovým médiím nyní umožňuje oslovit širokou veřejnost s minimálním úsilím. Internet umožňuje trvalé

⁵⁰ Pro srovnání a posouzení rizik tzv. chilling effectu v kontextu svobody projevu viz např. SCHAUER, Frederick. Fear, risk and the first amendment: unraveling the "chilling effect". Boston University Law Review. 1978, roč. LVIII, č. 5, s. 685–732.

⁵¹ Ústavní soud se v rámci své judikatury zabývá otázkami týkajícími se ochrany soukromí: Viz Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1586/09 ze dne 6. 3. 2012.

⁵² NĚMEČEK, Tomáš. Ochrana osobností v internetovém věku: Sborník textů z právnické konference. Praha: Mafra, 2013, str. 33.

⁵³ Podrobněji k tématu, včetně mnoha kritických poznámek: BOBEK, Michal. – KÜHN, Zdeněk a kol. Judikatura a právní argumentace. Praha: Auditorium, 2013. str. 222–226.

zveřejnění informací, což činí odstranění difamačního obsahu obtížným. Ochrana soukromí však nereflektovala tento pokrok a komunikační prostředky moderní doby byly spíše příčinnou oslabení její efektivity. V digitálním prostředí se liší možnosti komunikace, a jedná se o složitou a komplexní otázku, zda vůbec omezení svobody projevu pomůže chránit soukromí.

I přes odlišnosti v reálném a virtuálním světě musíme hledat účinné způsoby ochrany soukromí na internetu, a to i prostřednictvím mezinárodního práva. Je klíčové zdůraznit společné kritérium pro chráněný projev v obou světech a přizpůsobit koncept svobody projevu novým výzvám internetu. Hledání efektivní ochrany v kyberprostoru je stále v počátcích, ale další pokrok je žádoucí.⁵⁴

4.3. Kritérium potřeby: opatření na míru situací?

Druhým aspektem při hodnocení základních práv a svobod je kritérium potřeby, které je založeno na srovnání legislativního opatření omezujícího základní právo nebo svobodu s alternativními opatřeními, jenž umožňují dosáhnout stejného cíle, avšak bez narušení základních práv a svobod. Je nutné se ptát, zda případné omezení svobody projevu skutečně zajistí ochranu soukromí osoby, kterou projev dotýká. Tuto otázku lze zkoumat jak z hlediska prevence, tak s ohledem na následnou ochranu. V kontextu ochrany soukromí lze toto měřítko chápat z dvojí perspektivy: jednak jako schopnost poskytnout širší autonomii svobody projevu, s ohledem na možnosti obrany prostřednictvím komunikačních médií a jejich normativních systémů, a zároveň jako nezbytnost veřejnoprávní ochrany versus důraz na preferenci soukromoprávních prostředků k ochraně práv a svobod.⁵⁵

První hledisko lze shrnout následovně: Proč by měla být svoboda projevu omezována prostřednictvím právních nástrojů, když má dnešní doba k dispozici efektivní prostředky komunikace, které umožňují rychlé vyvrácení nepravdivých či škodlivých informací? Tento postoj má opodstatnění, zejména pokud jde o potřebu minimalizace zásahů státu do svobody projevu, jak zdůrazňuje i Ústavní soud.⁵⁶

Zásah do svobody projevu by měl být poslední možností, která se uplatňuje pouze tehdy, kdy není jiný způsob, jak zabránit škodlivým dopadům svobody projevu. V kyberprostoru by osoby, které se cítí dotčeny zveřejněnými

⁵⁴ BOBEK, Michal: Helena, kontakt na mafiány a nové obrysy svobody slova v judikatuře Ústavního soudu. Soudní rozhledy. 2005, č. 10, str. 357–364.

⁵⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/94 ze dne 12.10.1994.

⁵⁶ Nález Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 367/03 ze dne 15. 3. 2005.

informacemi, měly primárně využít normativních opatření a dostupných funkcí internetu. Existuje mnoho nástrojů s vlastními pravidly a sankcemi zaměřenými na ochranu soukromí osob. Například Facebook ve svých pravidlech komunity uvádí, že "netoleruje žádné formy šikany nebo obtěžování. Uživatelé mohou otevřeně diskutovat o veřejných věcech a osobách, ale v případě oznámení nevhodného chování vůči jednotlivcům budou podniknuty odpovídající kroky."⁵⁷

4.4. Kritérium závažnosti: váha narušení základních práv a svobod

Třetí kritérium hodnotí závažnost obou konfliktních základních práv – v uvažovaném případě právo na řádný proces a právo na osobní nedotknutelnost. Toto hodnocení zahrnuje zvážení empirických, systémových, kontextových a hodnotových argumentů, přičemž rozhodující je splnění podmínek vhodnosti a potřeby. V uvažovaném případě (nálezu ÚS 4/94) jsou to právo na řádný proces, zabezpečující právo na osobní svobodu, a právo na osobní nedotknutelnost. Oba tyto instituty jsou *prima facie* rovnocenné, stejně jako v našem případě kolize ochrana soukromí a svobody projevu. Součástí hodnocení závažnosti v kolizi stojících základních práv je také zohlednění použití právních institutů minimalizujících argumenty spojené se zásahem do jednoho z nich.⁵⁸

Empirický argument můžeme vnímat jako faktickou závažnost jevu spojeného s ochranou konkrétního základního práva. Zde má svoboda projevu i ochrana soukromí v jádru podobnou úroveň, a je nezbytné zvážit oba aspekty rovnoměrně, aniž bychom bez dalšího preferovali jedno právo před druhým. Oba aspekty, ochrana soukromí a lidské důstojnosti, a zároveň svoboda projevu s právo na informace, hrají v demokratickém státě klíčovou úlohu, i když se mohou navzájem překrývat.

Další argumenty v tomto rozhodnutí ÚS zahrnují systémový argument, který spočívá v zvažování smyslu a zařazení dotčeného základního práva nebo svobody v rámci systému základních práv a svobod. V tomto kontextu by systémový argument mohl zahrnovat otázky, zda právo na ochranu soukromí vychází z obecnějších principů či hodnot v rámci právního systému, jaké postavení

⁵⁷ FACEBOOK. Zásady komunity [online]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/communitystandards>.

⁵⁸ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/94 ze dne 12.10.1994.

má ve srovnání s dalšími základními právy a svobodami a jak se hodnotí ve světle demokratických principů. Kontextový argument znamená další negativní dopady omezení jednoho základního práva v důsledku prioritizace jiného.

V případě střetu ochrany soukromí a svobody projevu by se mohlo jednat o možné narušení demokratických principů, omezení transparentnosti veřejného života, či potenciální ohrožení kvality demokratické debaty a přístupu k informacím. V poslední řadě hodnotový argument představuje zvážení pozitivních aspektů v případě střetu mezi dvěma základními právy vzhledem k akceptované hierarchii hodnot. Například při veřejném zveřejnění osobních informací o politikovi se musí zohlednit nejen ochrana soukromí, ale také důležitost svobody projevu a transparentnosti veřejného života, což jsou hodnoty, jež jsou v demokratickém systému považovány za významné.⁵⁹

Ochrana lidské důstojnosti a cti vyplývá z podstaty lidské přirozenosti, a jak zdůrazňuje Telec, osobnost každého člověka je nezadatelným přirozeným dobrem. Lidskou osobnost lze chápat jako trvalý žijoucí celek, zahrnující duchovní, duševní a tělesné aspekty, a jádrem je jedinečné sebe uvědomělé já, integrující různé prožitky, stavy a činnosti včetně nadání, sklonů a zkušeností za účelem osobního rozvoje.⁶⁰

Důležitost cti a lidské důstojnosti ve srovnání se svobodou projevu zdůraznil i ÚS: „Čest a dobré jméno osoby jsou hodnoty náležející do Čest je také integrální a důležitou součástí důstojnosti člověka. Formuje rovněž základ mnoha rozhodnutí činěných členy demokratické společnosti, která jsou fundamentální pro její dobré fungování. (...) Je-li jednou čest pošpiněna neopodstatněným obviněním vyjádřeným veřejně, a tím spíše v médiích, může být pověst a čest osoby poškozena navždy, zvláště pak v situaci, kdy není dána možnost rehabilitace. Pokud taková situace nastane, prohrává jak osoba sama, tak i společnost.“⁶¹

V jiném případě ÚS, stejně jako odvolací soud, zdůraznil význam svobody projevu: „svoboda projevu představuje jeden z nejdůležitějších základů demokratické společnosti a jednu z hlavních podmínek pokroku a rozvoje každého jednotlivce. Jako taková se svoboda projevu vztahuje nejen na „informace“ nebo „myšlenky“ příznivě přijímané či považované za neškodné či bezvýznamné, ale i na ty, které zraňují, šokují nebo znepokojují: tak tomu chtějí pluralita, tolerance a

⁵⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/94 ze dne 12.10.1994.

⁶⁰ TELEC, Ivo. Chráněné statky osobnostní. Právní rozhledy. 2007, roč. XV, č. 8, str. 271–281.

⁶¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. 453/03 ze dne 11. 11. 2005.

duch otevřenosti, bez nichž není demokratické společnosti. Je základním principem soudobé euroatlantické společnosti, že i nadnesené a přehánějící názory, a to dokonce i názory někoho urážející, jsou-li proneseny ve veřejné či politické debatě, jsou názory ústavně chráněnými.⁶²

V právní praxi ÚS lze pozorovat rozhodnutí, která se zaměřují na ochranu soukromí a cti, ale také taková, která dávají přednost svobodě projevu. Klíčový je vždy kontext konkrétního případu, což vyžaduje pečlivé posouzení hranice mezi chráněným a nechráněným projevem v dané situaci. Ochrana soukromí veřejně známých nebo veřejně aktivních osob se obvykle posuzuje odlišně než u "běžných" jednotlivců. Empirický argument nelze tedy obecně aplikovat, ale vyžaduje důkladné zohlednění specifických okolností každé situace.

Systémový argument zahrnuje posuzování významu a začlenění konkrétního základního ochrana lidské důstojnosti, která razantně převažuje nad dogmatickým upřednostňováním svobody projevu. Naopak v otázce ochrany soukromí není jasný "jednoznačný vítěz", a obě hodnoty jsou respektovány na výsost.

V judikatuře ÚS lze pozorovat trend citlivějšího přístupu k ochraně cti a soukromí, spíše než k důrazu na svobodu projevu. ÚS nedávno potvrdil význam práv a svobod v rámci celkového systému základních práv. Jak je patrné i z empirického argumentu, svoboda projevu je zásadním pilířem demokracie a nelze si představit demokratický nebo ústavní stát bez ní. Nicméně od druhé poloviny 20. století je stále více kladen důraz na nezbytnost ochrany lidské důstojnosti a soukromí.⁶³ Wagnerová konstatuje v názvu svého příspěvku k tématu práva na soukromí: "Tam, kde má být svoboda, musí existovat soukromí."⁶⁴ V případě omezení svobody projevu kvůli šíření nenávistných projevů a narušování sociální soudržnosti je důležité zdůraznit, že rozhodování o prioritě těchto hodnot závisí na konkrétních okolnostech každého případu, a „jakýkoliv zásah či snížení lidské důstojnosti je skutečně nezbytné vnímat jako zásah velmi závažný, a tedy i stěží reparovatelný, neboť lidská důstojnost je hodnotou horizontálně neporovnatelnou

⁶² Nález Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 367/03 ze dne 15. 3. 2005.

⁶³ Někteří, například Solove, odmítají koncept ochrany soukromí s argumentem, že je v současné době v totálním rozkladu kvůli nejednoznačnosti tohoto pojmu. Srov. SOLOVE, Daniel J. *Understanding Privacy*. Cambridge – London: Harvard university Press, 2008. s. 1–2. Rozličné kritické přístupy rozebírá též Wagnerová: WAGNEROVÁ, Eliška. *Právo na soukromí: Kde má být svoboda, tam musí být soukromí*. In ŠIMÍČEK, Vojtěch. (ed.). *Právo na soukromí*. Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav, 2011, str. 49–62.

⁶⁴ Srov. Taktěž.

s ostatními ústavními hodnotami či společenskými normami, je zcela nenahraditelná jiným statkem, tím méně je pak hodnotou kvantifikovatelnou či vyčíslitelnou v penězích. Obecné soudy by tak měly brát v úvahu vyvažování jednotlivých základních práv a ústavních hodnot do aplikované právní normy a rozhodnout s ohledem na ně, tj. poskytnout jim co nejširší a nejadekvátnější ochranu, v případě zásahu do základního práva na soukromý a rodinný život (čl. 10 LZPS a čl. 8 odst. 1 Úmluvy), včetně práv dotýkajících se tzv. intimní sféry soukromého života jednotlivce, a tedy samé podstaty lidství a lidské důstojnosti o to více zesílené. Tyto povinnosti soudů je možné dovodit z čl. 1 odst. 1 a čl. 4 Ústavy ČR, které vymezují demokratický právní stát v jeho materiálním smyslu, tj. založeném na úctě k základním právům a svobodám jednotlivce, jež staví pod ochranu soudní moci.“⁶⁵

Kontextový argument zohledňuje negativní dopady omezení jednoho základního práva ve prospěch druhého a vyžaduje pečlivé zvážení těchto dopadů vzhledem ke konkrétním osobám a demokratickým zásadám. Omezení svobody projevu a zásahy do soukromí mají oba negativní dopady, a je důležité posoudit, které jsou méně závažné. Například ochrana soukromí soudců bude mít přednost, protože zásah by mohl ovlivnit jejich schopnost nezávisle rozhodovat nebo by mohl vyvolat nevhodný tlak. Naopak zveřejňování některých údajů o soukromí veřejně činných osob, zejména politiků, může být odůvodněné v kontextu výkonu jejich veřejné funkce.

Hodnotový argument zahrnuje posouzení pozitivních faktorů obou chráněných práv vzhledem k hierarchii demokratických hodnot. Výsledek konkrétního případu určí, zda omezení svobody projevu či zásah do soukromí osoby bude jedno nebo druhé více v souladu s těmito hodnotami. V českém prostředí nelze jednoznačně preferovat ani svobodu projevu ani ochranu soukromí, a konkrétní okolnosti každého případu rozhodnou, které hodnoty budou důležitější.

4.5. Zásadní kritéria při konfrontaci svobody projevu a práva na soukromí

Výsledky provedeného testu proporcionality naznačují významnou rovnováhu mezi svobodou projevu a právem na ochranu soukromí v

⁶⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1586/09 ze dne 6. 3. 2012.

demokratickém prostředí. Zjištění ukazují, že ve většině případů je prioritou jedno z těchto práv určována konkrétní situací. Kromě tradiční aplikace lidských práv ve vztazích mezi jednotlivcem a státem, v tzv. vertikální rovině, se rozvinula koncepce horizontálního působení lidských práv, což znamená, že tato práva mají vliv i na vztahy mezi jednotlivci navzájem. Tato koncepce rozšiřuje dosah základních práv a svobod, a tedy i principu proporcionality i do oblastí práva, kde dříve nebyla jejich aplikace běžná, například do soukromoprávní sféry.⁶⁶

Narušení osobnostních práv může mít různé projevy, včetně verbální nebo písemné kritiky, šíření nepravdivých informací, odhalování osobního soukromí, a dokonce může zahrnovat jak satiru, tak i humor nebo karikaturu. Pokud se jedná o porušení osobnostních práv, obvykle se pojednává o různých aspektech, včetně hanění, poškozování pověsti, urážek nebo pomluvu.⁶⁷

Ústavní soud opakovaně stanovil základní principy pro řešení konfliktů mezi svobodou projevu a právem na ochranu soukromí.⁶⁸ Při posuzování těchto situací je třeba zvážit několik faktorů:

1. charakter výroku: je důležité rozlišit mezi skutkovými tvrzeními a hodnotícími soudy;
2. obsah výroku: je-li výrok politický nebo komerční, může to mít vliv na jeho ochranu;
3. forma výroku: expresivnost a vulgárnost výroku mohou ovlivnit jeho posuzování;
4. postavení kritizované osoby: ochrana soukromí se může lišit v závislosti na tom, zda jde o osobu veřejně známou nebo aktivní v politickém životě;
5. dotyčná sféra kritiky: zda je kritika zaměřena na soukromý nebo veřejný život osoby;
6. chování kritizované osoby: jak se kritizovaná osoba zachovala a jestli kritiku sama vyprovokovala;
7. identita osoby pronášející výrok: zda jde o novináře, politika nebo běžného občana;

⁶⁶ ONDŘEJEK, Pavel. Princip proporcionality a další modely řešení kolizí základních práv. *Jurisprudence*, 2012, roč. 21, č.1, str. 13.

⁶⁷ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, Teoretik. ISBN 978-80-87212-42-4, str. 237, kde autor uvádí, že dané jazykové označení mohou být spojeny s určitým právním pojmem, jako „např. v ČR je pojem pomluva vymezen pro označení verbálního TČ oproti civilnímu deliktu zásahu do osobnostních práv, byť se v běžném jazyce pojem pomluva používá i v širším smyslu.“

⁶⁸ Viz např. Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2051/14 ze dne 3.2.2015.

8. časový kontext: za jakých okolností byl výrok pronášen a jaké informace měl jeho autor k dispozici.

Tyto faktory hrají klíčovou roli při hledání rovnováhy mezi oběma právy a jejich váha závisí na konkrétních okolnostech případu. Navíc musí být brán v úvahu celkový kontext situace a v některých případech mohou být relevantní i okolnosti, které nelze zařadit do výše uvedených kategorií.⁶⁹

Pokud dojde ke kolizi článku 10 LZPS (ochrana soukromí) a článku 17 (svoboda projevu a právo na informace) je nezbytné rozhodnout, kterému z těchto práv je možno v dané situaci přisoudit větší důležitost a upřednostnit jej. Porovnání těchto práv je náročné, protože všechna mají podobnou váhu v rámci hierarchie demokratických hodnot a primárně patří do oblasti soukromého práva s omezenými veřejnoprávními prvky. Ačkoli mají obě práva podobný status, ve každém konkrétním případě je nutné pečlivě zvážit, které z nich je třeba dát přednost, s ohledem na všechny relevantní okolnosti a argumenty.

Bartoň navrhuje kritéria pro posouzení ústavní ochrany svobody projevu při střetu s osobnostními právy, zahrnující status osoby, do jejichž osobnostních práv bylo zasáháno, obsah a formu projevu, status autora sdělení a kritérium úmyslu, cíle a motivace.⁷⁰ K porovnání dvou konkurujících si práv a svobod lze použít tzv. test proporcionality, někdy označovaný jako test přiměřenosti. Ústavní soud tento test dokonce označuje za "moderní ústavní nepsané pravidlo."⁷¹

Při hodnocení možnosti omezení jednoho základního práva nebo svobody ve prospěch jiného základního práva nebo svobody jsou stanoveny následující podmínky, které musí být splněny pro udělení priority jednomu základnímu právu nebo svobodě. V první řadě se jedná o vzájemné poměrování, jinými slovy vzájemné porovnání stojících základních práv a svobod v kolizi. Na druhé straně stojí požadavek šetření podstaty a smyslu – požadavek na pečlivé zkoumání podstaty a smyslu omezovaného základního práva nebo svobody, jak je uvedeno v článku 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.⁷² Nyní se zaměříme na další determinanty, které mají klíčový vliv při finálním hodnocení. Tyto faktory zahrnují

⁶⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 4022/17 ze dne 11.6.2018, část 37.

⁷⁰ BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, garance, meze. Praha: Leges, 2010, Teoretik. ISBN 978-80-87212-42-4, str. 239–270.

⁷¹ Důkladněji se k tomuto vyjadřuje KOSAŘ, David. Kolize základních práv v judikatuře Ústavního soudu ČR. Jurisprudence. 2008, roč. XVII, č. 1, str. 3–19.

⁷² Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/94 ze dne 12.10.1994, a zajisté také mnohé další judikáty.

osobu, která projev vyjadřuje, obsah projevu, místo a čas jeho výroku, a další relevantní okolnosti.

4.5.1. Osoba vyjadřující projev

Kategorie mluvčího projevu se zabývá postavením a charakteristikami osoby, která využila svobody projevu k šíření informace, která zasahuje do soukromí jiného subjektu. Podle Bartoně, i když kritérium statusu autora sdělení není běžně využíváno a není zcela doktrinálně vymezené, je stále bráno v úvahu.⁷³ To je důležité, protože právě status mluvčího hraje klíčovou roli při porovnávání svobody projevu a narušení práva na soukromí.

První významnou a velmi specifickou, z tohoto pohledu skupinu, představují média, kterým se budeme více věnovat v konkrétních rozhodnutích ÚS níže, která slouží jako prostředníci informací pro své čtenáře a zároveň prostřednictvím svých reportáží podněcují diskusi o referovaných tématech. Mají také roli sledování a kontroly jednotlivých složek moci ve státě a v současné době hrají klíčovou roli v kontrole státní správy a samosprávy.

Média jsou často považována za "oči a uši" veřejného mínění a jsou jim přezdívány "hlídací psy" demokracie, což výrazně posiluje jejich svobodu projevu. ÚS se proto k zásahům do svobody projevu médií staví s rezervou a uznává jejich jedinečné postavení v demokratickém systému a specifický způsob komunikace, kterým disponují. ÚS se k tomu staví takto a říká: „je nutno respektovat určitá specifika běžného periodického tisku, určeného pro informování nejširší veřejnosti (na rozdíl např. od publikací odborných), který v určitých případech musí – především s ohledem na rozsah jednotlivých příspěvků a čtenářský zájem – přistupovat k určitým zjednodušením, a nelze bez dalšího tvrdit, že každé zjednodušení (či zkreslení) musí nutně vést k zásahu do osobnostních práv dotčených osob. Lze tedy stěží trvat na naprosté přesnosti skutkových tvrzení a klást tak na novináře – ve svých důsledcích – nesplnitelné nároky. Významné proto musí být vždy to, aby celkové vyznění určité informace odpovídalo pravdě.“⁷⁴

Další významnou skupinou mluvčích jsou politici. Považujeme za vhodné poznamenat, že politici nejenom mají sníženou ochranu svého soukromí, ale

⁷³ BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, garance, meze. Praha: Leges, 2010, Teoretik. ISBN 978-80-87212-42-4, str. 266.

⁷⁴ Nález Ústavního osudu ze dne 8.2.2000 sp. Zn. I.ÚS 156/99.

zároveň mají také zvýšenou možnost uplatňovat svou svobodu projevu. Tuto skupinu mluvčích nebudeme dále podrobněji analyzovat, neboť se nejedná o „běžné“ FO a PO.

Třetí významnou skupinu představují jednotlivci zapojení do neveřejných procesů, jako jsou soudci, advokáti, úředníci a představitelé bezpečnostních složek. V jejich případě je ochrana soukromí osob, které se těchto procesů týkají, prioritní, a svoboda projevu ustupuje do pozadí. Tito jednotlivci jsou vázáni doložkami mlčenlivosti, které jsou klíčovým prvkem právního řádu. Porušení těchto povinností může být sankcionováno právními prostředky, včetně trestněprávních opatření.⁷⁵ Existují však výjimky, jako je právo advokátů na širší autonomii ve svobodě projevu v rámci soudních řízení. Tyto skupiny se také potýkají se specifickými normativními systémy, například kárným řízením v případě soudců.

V situacích, kdy zprostředkovatel umožňuje uživatelům publikovat informace na své platformě, často nemá úplnou kontrolu nad obsahem těchto dat. Tento jev je typický zejména pro blogy, komentáře a diskuse, kde se zdánlivě prezentované projevy mohou jevit jako názory zprostředkovatele, avšak ve skutečnosti za nimi stojí odlišné osoby. Tato situace má následně důsledky při určování odpovědnosti za nevhodné projevy. Dále nelze opomenout problematiku anonymity na internetu, která je jedním z aspektů svobody projevu. Anonymita umožňuje mluvčímu skrýt svou identitu, což může být legitimní zejména v kontextu ochrany soukromí. Avšak v některých případech vede k ofenzivním výpadům, které mohou vážně narušit soukromí a čest jednotlivců či komunit.⁷⁶ Celkově je důležitým faktorem při hodnocení proneseného projevu status mluvčího.⁷⁷

Rovněž je důležitá motivace a úmysl, s nimiž jsou slova vyslovena. Projevy vyjadřující dobrou vůli a snahu o konstruktivní politickou diskusi budou chráněny, zatímco projevy poškozující společenské vztahy budou mít menší ochranu a bude upřednostněno právo na čest, lidskou důstojnost a soukromí. Posouzení úmyslu a motivace spadá do kompetence soudů, i když představuje složitý úkol.

⁷⁵ Viz § 180 zákona č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů: „Stejně bude potrestán, kdo, byť i z nedbalosti, poruší státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti tím, že neoprávněně zveřejní, sdělí nebo zpřístupní třetí osobě osobní údaje získané v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce, a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají.“

⁷⁶ Například Levmore anonymitu pokládá za jeden z největších svízělů šíření nenávisti v kyberprostoru. LEVMORE, Saul. The Internet's Anonymity Problem. In *The Offensive Internet: Speech, Privacy, and Reputation*. Cambridge: Harvard University, 2010, str. 50–67.

⁷⁷ Podrobněji k tomuto tématu: AKDENIZ, Yaman. Anonymity, Democracy, and Cyberspace. *Social Research: An International Quarterly*. 2002, roč. LXIX, č. 1, str. 223–237.

4.5.2. Identita dotčené osoby ve vztahu k projevu

Kromě samotného mluvčího projevu je důležitým hlediskem i status osob, na něž se daný projev vztahuje. Stejně jako uvedeno výše, i zde může dojít k částečnému narušení principu rovnosti. Určité vlastnosti spojené s konkrétními osobami, neboť se týkají jejich povolání či veřejného postavení, mohou vyvolat odlišný přístup k ochraně jejich soukromí při uplatňování svobody projevu ve srovnání s běžnými občany. Někteří jedinci tak mohou být v důsledku svého postavení chráněni více, zatímco jiným může být tato ochrana omezena. Zvláštní pozornost bude věnována osobám, které nejsou politicky aktivní či nemají významné veřejné postavení. Neopomeneme také problematiku ochrany cti a soukromí specifických komunit.

Je zřejmé, že běžní občané mají nárok na nejvyšší míru ochrany svých základních práv a svobod. Tato zásada platí i v tomto konkrétním případě. Dalšími specifickými skupinami jsou nezletilí, kteří mají zajištěnou širokou ochranu, včetně omezení přístupu k určitým informacím.⁷⁸ Ještě rozsáhlejší ochranu obvykle mají právnické osoby, jejichž soukromí a dobré jméno může být ohroženo. I přes omezení určitých právních nástrojů jsou právnickým osobám poskytovány různé formy ochrany, zejména v oblasti duševního vlastnictví.

Jak bylo již výše naznačeno, určité komunity, které mohou být identifikovány na základě etnického původu, rasy, sexuální orientace nebo náboženského přesvědčení, představují specifickou skupinu, na kterou se mohou zaměřit nenávistné projevy. Tyto projevy mohou rozdmýchávat či posilovat negativní postoje vůči těmto komunitám ze strany většinové společnosti.

Nenávistné projevy lze charakterizovat jako výroky nebo chování, které obsahují prvky zášti vůči určité skupině nebo vycházejí z této zášti. Tyto prvky mohou zahrnovat urážky, napadání, ponižování nebo výzvy k omezení práv či násilným činům vůči příslušníkům těchto komunit. Tato slova neovlivňují pouze konkrétní jednotlivce, ale zasahují do celé skupiny, které se oběť identifikuje, a mohou vést k jejich stigmatizaci.⁷⁹ Někdy se nenávistné projevy mohou šířit i

⁷⁸ Podrobněji k ochraně osobních údajů a potažmo celého soukromí nezletilých: ZVÁNOVEC, Vít. – NONNEMANN, František. Ochrana osobních údajů nezletilců. *Jurisprudence*. 2008, roč. XVII, č. 8, str. 18–20.

⁷⁹ Podrobněji k tomuto termínu: VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. str. 15–20.

podprahově, například prostřednictvím televizních zpráv, kde jsou zobrazeni příslušníci určité menšiny bez explicitního označení.

Další oblastí jsou rasistické diskuse na zpravodajských serverech, kde se mohou šířit nenávistné nálady a podněcovat společenskou agresivitu vůči menšinám. Tyto komunity si zaslouží zvláštní ochranu s ohledem na udržení společenského míru a ochranu lidské důstojnosti. Je důležité zajistit jim náležitou ochranu, aby byly dodrženy základní principy rovnosti a respektu k lidské důstojnosti, jak jsou stanoveny v ústavních dokumentech.

Celkově je status osoby, ke které se projev vztahuje, klíčovým faktorem při posuzování práva na ochranu soukromí a svobody projevu.

4.5.3. Obsah projevu

Třetí důležitou kategorií je obsah projevu, což je současně jedna z nejdiskutovanějších oblastí, protože mnozí autoři (často inspirováni americkou právní praxí) tvrdí, že hodnocení projevu na základě jeho obsahu není slučitelné s principy demokratické diskuse. Takové posuzování může být silně subjektivní a může ztěžovat vyjádření kontroverzních nebo šokujících názorů, nebo dokonce předem omezovat určitá prohlášení. Nicméně často právě obsah projevu rozhoduje o tom, zda bude danému projevu poskytnuta ochrana.

Jedním z hlavních kritérií pro hodnocení obsahu projevu je rozlišení mezi skutkovými tvrzeními a hodnotícími soudy, což je princip, který se odráží i v právních předpisech. ÚS zdůraznil (vycházel taktéž z judikatury ESLP)⁸⁰, že je důležité rozlišovat mezi skutkovými tvrzeními, která se opírají o objektivní realitu a jsou ověřitelná, a hodnotícími soudy, které vyjadřují subjektivní názory autora a nelze je dokazovat. Hodnotící soudy tak mají obecně širší ochranu než skutková tvrzení, zejména vzhledem k jejich subjektivní povaze.⁸¹

I přes toto rozlišení zde nastávají nejasnosti týkající se toho, jak odlišit skutková tvrzení od hodnotících soudů. Zejména v případě žijících osob se hranice mezi skutkovými tvrzeními a hodnotícími soudy stírají. Otázkou je, zda pouhé použití frází jako "nemohu se nezeptat", "mohu se domnívat" nebo "dovolím si tvrdit" automaticky zařazuje projev do odlišné kategorie.⁸² Toto rozlišení mezi

⁸⁰ Srov. např. rozhodnutí ESLP ve věci Lingens proti Rakousku ze dne 8. 7. 1986, stížnost č. 9815/82, nebo ve věci Oberschlick proti Rakousku č.1, ze dne 23. 5. 1991, stížnost č. 11662/85.

⁸¹ Za výše uvedené příklady: Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 146/04 ze dne 4. 4. 2005.

⁸² BOBEK, Michal: Helena, kontakt na mafiány a nové obrysy svobody slova v judikatuře Ústavního soudu. Soudní rozhledy. 2005, č. 10, str. 357–364.

skutkovými tvrzeními a hodnotícími soudy může být užitečné při posuzování, zda je daný projev chráněný, nebo zda již překračuje hranice soukromí a cti dotčené osoby.

Při hodnocení obsahu projevu je důležité rozlišit mezi komerčními a nekomerčními projevy, což má vliv na šíři svobody projevu a míru práva na soukromí. Politicky orientované projevy mají obecně nejvyšší ochranu, protože přispívají k demokratické politické diskusi, která je nezbytná pro demokracii. Naopak komerční sdělení mohou být považována za výkon svobody podnikání (srov. Čl. 26 LZPS) a mají nižší ochranu, zejména pokud vstupují do konfliktu se soukromím jednotlivců.

Ústavní soud zdůraznil, že je třeba rozlišovat mezi komerčními a nekomerčními projevy. Komerční projevy mají nižší ochranu než projevy s veřejným přesahem, ale není stanovena přesná hranice mezi těmito kategoriemi. Obsahové hodnocení se tedy musí provádět individuálně v každém konkrétním případě, aby bylo zjištěno, zda převládají komerční aspekty nebo zda se jedná o projev veřejné diskuse.⁸³

Toto rozlišení se vztahuje i na další druhy projevů, jako jsou nenávistné projevy nebo projevy s extrémním obsahem. Ty jsou obvykle posuzovány přímo jako nenávistné nebo extremistické projevy, aniž by se používalo rozlišení na hodnotová tvrzení a skutkové informace.

I když posouzení obsahu projevů může být rizikové a subjektivní, soudy často využívají analýzu obsahu k rozhodování o ochraně daného projevu. Nicméně je důležité, aby rozhodovací orgány dbaly na zachování objektivitu a minimalizovaly subjektivní posuzování.

4.5.4. Prostředí, kde byl daný projev pronesen

Rozdíly mezi prostředím, kde byl projev vyřčen, se projevují zejména při posuzování virtuálního a fyzického světa. To zahrnuje zkoumání možností, které internetový prostor poskytuje pro svobodu projevu, stejně jako rizika spojená s porušením soukromí a právních přístupů k těmto otázkám.

Balkin identifikuje čtyři hlavní změny ve svobodě projevu v digitální éře: výrazné zlevnění tištěných a distribuovaných informací, snadnější překonávání kulturních a geografických bariér, nižší náklady na inovaci a komentování

⁸³ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 823/11 ze dne 6. 3. 2012.

stávajících informací a nejdůležitěji, snížení nákladů na přenos, distribuci a manipulaci s informacemi.⁸⁴

Kühn rovněž poukazuje na zásadní rozdíl mezi porušováním soukromí v éře internetu a v době před internetem. Dříve šlo převážně o fyzické zásahy, které byly obvykle výjimečné a snadno identifikovatelné. Naopak v éře internetu jsou tyto zásahy častější, méně intenzivní a obtížněji identifikovatelné. Často neprovádějí státní orgány, ale jednotlivci či prostřednictvím zprostředkovatelů či samotných uživatelů internetu.⁸⁵

Argumenty pro širší a méně omezující pojetí svobody projevu na internetu zdůrazňují, že internet poskytuje prostor pro demokratickou diskusi, obtížnost prosazování opatření proti porušování svobody projevu, existenci vlastních normativních a sankčních systémů v kyberprostoru, anonymitu a obtížnost identifikace mluvčích a nejasnosti v jurisdikci nad případy narušení soukromí v kyberprostoru. Na druhé straně jsou argumenty, které podporují přísnější přístup ke svobodě projevu a zdůrazňují masivnost narušení soukromí na internetu, nelogičnost předpokladu dobrovolného vzdání se soukromí pouze kvůli moderním komunikačním technologiím, faktickou neodlišnost virtuálního a reálného světa a obtížnost přijetí restrikcí svobody projevu kvůli jeho užívání v kyberprostoru. ÚS vyzdvihl specifika kyberprostoru a zdůraznil nezbytnost ochrany základních lidských práv v něm, což zahrnuje ochranu soukromí a svobody projevu.⁸⁶

Přes nové výzvy, které internet přináší, platí v kyberprostoru podobné nebo dokonce přísnější principy svobody projevu a ochrany soukromí, jak potvrdil ÚS v několika klíčových rozhodnutích.

4.5.5. Místní a časové okolnosti, ve kterých byl projev vysloven

Aspekty místa a času obecně nejsou často brány v úvahu, ale v některých situacích mohou hrát klíčovou roli. Bylo by vhodné krátce se zaměřit i na tato specifika. Místní podmínky jsou relevantní jen zřídka, ale některá místa mohou mít zvláštní ochranu, zejména ta, kde se odehrává politická diskuse, jako například

⁸⁴ BALKIN, Jack M. Digital Speech and Democratic Culture: A Theory of Freedom of Expression for the Information Society. *New York University Law Review*. 2004, roč. LXXIX, č. 1, str. 1–58.

⁸⁵ KÜHN, Zdeněk. Ochrana soukromí v internetové době. In ŠIMÍČEK, V. (ed.). *Právo na soukromí*. Brno: Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav, 2011. str. 110–118.

⁸⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10 ze dne 22. 3. 2011.

zákonodárná shromáždění. Naopak ve vymezených prostředích, jako jsou školy, je svoboda projevu omezena, například není povolena politická agitace ani nevhodná reklama (srov. § 32 Školského zákona⁸⁷). Taková opatření mohou sloužit k ochraně soukromí a důstojnosti jednotlivců navštěvujících školní zařízení.⁸⁸

Specifika místa projevu se projevují především v online prostředí, kde je složité určit konkrétní místo projevu a s ním spojenou jurisdikci. Časové faktory hrají roli zejména v některých specifických situacích, jako je ochrana fyzického, psychického a mravního vývoje dětí a mladistvých v určených časových intervalech. Například můžeme zmínit dobu od 6:00 do 22:00 hodin v případě rozhlasového a televizního vysílání (srov. § 3 Zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání⁸⁹). Existují také označení "rizikových" programů mimo tuto dobu.

Během mimořádných stavů, vyhlášených podle ústavního zákona o bezpečnosti České republiky a souvisejících právních předpisů, dochází k výjimečné situaci. V takových případech mohou být omezeny obvyklé meze svobody projevu a ochrany soukromí občanů.⁹⁰

4.5.6. Jasně vyústění nebo pouze rozrůstající se množství nezodpovězených otázek?

Závěr výše uvedeného hodnocení konfliktu mezi svobodou projevu a právem na soukromí nám přináší více otázek než odpovědí. Tento text nejenže upřesnil některé aspekty diskutovaného tématu, ale také vytvořil nové polemiky. Ukazuje se, že řešení tohoto konfliktu není jednoduché, a že mnoho faktorů hraje roli při rozhodování, které projevy budou chráněny a které nikoli.

Existuje i otázka, zda jednotlivci mohou jasně poznat, kdy jejich projevy budou chráněny, a zda se neocitají ve stavu nejistoty ohledně toho, zda překročili hranici chráněného projevu. Soudní moc hraje klíčovou úlohu při rozhodování v těchto případech, musí zvážit mnoho faktorů a rozhodnout, zda přiklánět se k

⁸⁷ Zákon č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁸ Podrobněji k reklamám ve školách (především ale z hlediska sponzoringu): VRBOVÁ, Eva. Regulace reklamy ve vztahu k dětem ve školách. Řízení školy. 2010, roč. VII, č. 9, str. 13.

⁸⁹ Zákon č. 231/2001 Sb. zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁰ Detailněji se zabývá lidskými právy v neobvyklých situacích. srov. např.: KLÍMA, Karel. Lidská práva v mimořádných situacích a stavech způsobených terorismem. In GÖTTINGER, Vlastimil. *Ochrana základních práv a svobod z hlediska vzrůstajícího nebezpečí terorismu: sborník z mezinárodní konference*. Praha: ÚS, 2008. str. 17–26.

ochraně soukromí nebo svobody projevu. Toto rozhodování však často vyvolává kritiku, protože názory na svobodu projevu se různí. Každé rozhodnutí soudu musí být řádně odůvodněno, aby byla zajištěna jeho důležitost pro moderní demokracii a aby se dokázalo vypořádat s kritikou a polemikou.

5. VYBRANÁ JUDIKATURA ÚSTAVNÍHO SOUDU

Svoboda slova a ochrana soukromí FO a PO jsou základními pilíři demokratické společnosti a právního systému, které požívají nejvyšší míry ochrany. Jak už bylo výše zmíněno, a jak také ÚS opakovaně ve své judikatuře zdůrazňuje, není oprávněn zasahovat do práce obecných soudů, pokud tyto soudy jednají v souladu s ústavním pořádkem.⁹¹

Podle Ústavy nemá pravomoc provádět dohled nad jejich činností, pokud jsou soudy v souladu s ústavním pořádkem. Nicméně v případě, že tato podmínka není splněna, může ÚS zrušit sporná rozhodnutí obecných soudů.⁹² „Ústavní soud dále výslovně judikoval, že "základní právo podle čl. 17 Listiny je zásadně rovno základnímu právu podle čl. 10 Listiny"⁹³, přičemž "je především věcí obecných soudů, aby s přihlédnutím k okolnostem každého případu zvážily, zda jednomu právu nebyla bezdůvodně dána přednost před právem druhým".⁹⁴

Z judikatury ÚS vyplývá, že každý zásah do svobody projevu musí být vždy posuzován s ohledem na jeho proporcionalnost vzhledem k sledovanému cíli. Ochrana osobnostních práv je v této souvislosti legitimním cílem takového zásahu, neboť přispívá k naplnění jiného základního ústavně zaručeného práva. Je zřejmé, že omluva a případné finanční vyrovnání jsou adekvátními prostředky k dosažení tohoto cíle, aniž by bylo nutné uchýlit se k tvrdším opatřením. Řešení střetu mezi svobodou projevu na jedné straně a právem na ochranu osobnosti na straně druhé závisí na vyvážení obou těchto práv v konkrétním kontextu příslušného případu.⁹⁵

⁹¹ srov. čl. 81, čl. 90 Ústavy - soudní moc vykonávají jménem republiky nezávislé soudy (čl. 81 Ústavy České republiky). Soudy jsou povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům. Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy (čl. 90 Ústavy České republiky).

⁹² Nález Ústavního soudu sp. zn. II 94/05 ze dne 1.12.2005 ve věci vztahu proporcionality mezi právem na ochranu osobnosti a právem na svobodu projevu.

⁹³ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 357/96 ze dne 10.12.1997.

⁹⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 154/97 ze dne 9.2.1998.

⁹⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 4022/17 ze dne 11. června 2018.

Detailněji se bude zaměřeno na konkrétní rozhodnutí ÚS, která jsou pro toto téma významná a způsob, jakým se v jednotlivých případech rozhoduje. V této části bude soustředěna analýza současné judikatury ÚS. Vybrané případy budou pečlivě vybírány s ohledem na celkový kontext a společné prvky, které ÚS, zejména s odkazem na rozhodnutí Evropského soudního dvora, zohlednil ve svých argumentech.

Pro každý z analyzovaných ústavních nálezů bude poskytnuto shrnutí faktického stavu případu, který předcházel ústavní stížnosti, aby byly poskytnuty základní informace o podstatě dané záležitosti. Dále bude zaměřena pozornost na samotné závěry ÚS při rozhodování o ústavní stížnosti a jeho odůvodnění. Každý z tří analyzovaných ústavních nálezů bude mít svá specifika, ať už z hlediska faktického stavu nebo odůvodnění ÚS.

5.1. Média a soukromí: Konflikt svobody projevu

Média obecně hrají klíčovou roli v přenosu informací veřejnosti, avšak jejich svoboda není neomezená. Jejich úloha přináší zásahy do soukromí jednotlivců, což je v digitální éře ještě citlivější. S nárůstem čtenářského publika, zejména na internetu, roste i potenciální vliv médií. Někteří kritici označují média za "sedmou moc", protože jejich informace mohou formovat veřejné mínění, nastavit témata debaty, a dokonce vyvolat nepřátelství vůči určitým jednotlivcům nebo skupinám.

Nedostatky médií, jako je nedostatečná objektivita, politické zaměření nebo překročení hranic slušnosti, jsou často způsobeny tlakem na ziskovost a popularitu, což někdy brání v dodržování etických standardů žurnalistiky.⁹⁶ Proto se spíše jedná o otázku žurnalistické etiky než právního rámce, proč sdělovat určité informace, přičemž zároveň reflektuje i morální hodnoty společnosti, která tyto informace vyžaduje a akceptuje. Právní systém by měl nadále respektovat specifickou roli médií a omezovat jejich svobodu projevu pouze v případě nezbytného a mimořádného opatření.

Předmětem informace může být rozmanité spektrum dat. Nicméně, zvláštní důležitost nese informace týkající se jednotlivců. Tyto informace lze rozdělit do několika kategorií, jako jsou informace statusové, které zahrnují jméno, datum

⁹⁶ Viz: COHEN-ALMAGOR, Raphael. *Speech, Media and Ethics: The Limits of Free Expression (Critical Studies on Freedom of Expression, Freedom of the Press and the Public's Right to Know)*. New York: Palgrave, 2001. str. 69–86.

narození a stav manželství, dále informace o bydlišti, zaměstnání, zdravotním stavu, záznamy z policejních evidencí, majetkové údaje pro potřeby finančních a daňových úřadů, vklady v bankách a podobně. Tyto specifické informace jsou označovány jako osobní informace nebo intimní informace a nesou zvláštní citlivost a ochranu v rámci právního systému.⁹⁷

5.2. Pravdivost výroku osob v periodickém tisku

5.2.1. Skutkový stav

Předmětem stížnosti je žaloba na ochranu osobnosti, podaná stěžovatelem dne 3. července 2000 proti žalované (S., s. r. o.). Stěžovatel tvrdí, že žalovaná společnost je vydavatelem časopisu S., ve kterém byl uveřejněn článek obsahující citaci, která stěžovatele označuje jako "fizlíka", což je výraz s negativním konotací. Stěžovatel tvrdí, že toto nepravdivé označení negativně ovlivnilo jeho pověst, jak v okolí, tak u veřejnosti a při výkonu jeho novinářské práce. Dále uvádí, že byl napaden skupinou mužů, kteří mu nadávali v souvislosti s uveřejněnými informacemi.

Městský soud v Praze svým rozsudkem ze dne 1. února 2001 zamítl žalobu stěžovatele s poukazem na to, že uvedená informace byla označena jako citace třetí osoby, pana K., a že podobné informace byly šířeny již dříve. Vrchní soud v Praze potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně s tím, že vydavatel periodického tisku nenese odpovědnost za obsah citace třetí osoby.

Stěžovatel se nesouhlasí s rozhodnutím odvolacího soudu a tvrdí, že nelze aplikovat ustanovení tiskového zákona tak, jak to učinil soud. Žalovaná společnost se brání tím, že citace byla provedena třetí osobou a nevyjadřuje názor redakce časopisu, a tvrdí, že vydavatel periodického tisku nemůže nést odpovědnost za pravdivost citovaných výroků. Navrhuje, aby ÚS zamítl stěžovatelovu ústavní stížnost.⁹⁸

5.2.2. Odůvodnění Ústavního soudu

Ústavní soud ve věci Nálezu ÚS 73/02 zdůraznil, že přijetí teze, že vydavatel periodického tisku odpovídá za pravdivost výroků osob, které byly

⁹⁷ Srov. RŮZNAROVÁ, Jana. Různarová, J.: Vzpomínka na prof. dr. Jaroslava Stránského; *Časopis pro právní vědu a praxi*. 1994, vol. 2, no. 2, p. 165-168, str. 91.

⁹⁸ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 73/02 ze dne 17.2.2004.

citovány, by vedlo naopak k omezení svobody slova. Noviny a časopisy by nemohly citovat prakticky žádný výrok, protože jakýkoliv výrok účastníků by mohl být pokládán za porušení práv na ochranu osobnosti. ÚS ve svém rozhodnutí dále zdůraznil, že obecné soudy musí dbát na správnou aplikaci právních norem, zejména v případech, kdy dochází k interpretaci zákona. V případě sporů týkajících se svobody slova a ochrany osobnosti je nezbytné dodržovat zásady stanovené v ústavě a zákoně.

Ve stížnosti se řešilo otázka odpovědnosti vydavatele periodického tisku za obsah publikovaných informací, konkrétně citace třetí osoby. Odvolací soud nesprávně aplikoval zákon a nařídil, že vydavatel není odpovědný za obsah citace, aniž by řádně posoudil, zda jsou sporné výroky oprávněné a přiměřené. Tímto postupem došlo ke svévolnému rozhodnutí, porušujícím právo na spravedlivý proces.

ÚS souhlasil s argumentem, že není možné automaticky zbavit vydavatele odpovědnosti za citaci třetí osoby, pokud je tato citace nepravdivá nebo poškozující osobnost jiného jedince. Navíc, zákony týkající se ochrany osobnosti a odpovědnosti vydavatelů mají své specifické účely a nelze je zaměňovat.⁹⁹

Je proto klíčové, aby PO, byly také brány jako nositelé subjektivních ústavních práv na svobodu projevu, a byla jim poskytnuta možnost uplatnit procesní ochranu před možnými budoucími omezeními, zejména v situacích, kdy jsou ohrožena práva na ochranu osobnosti, jak je patrné v tomto případě.¹⁰⁰

5.3. Právo novináře chránit anonymity svých informačních zdrojů

5.3.1. Skutkový stav

Předmětem stížnosti je jednání nezávislého novináře, publicisty, dokumentaristy a scénáristy, který se zapojil do tvorby dokumentárního cyklu "Mezi hvězdou a půlměsícem", vysílaného Českou televizí v roce 2003. Třetí část tohoto cyklu se zabývala případem amerického občana Charlese Jordana, zemřelého v Praze v roce 1967 za dosud nevyjasněných okolností. Po odvysílání se stěžovateli ozvala osoba s relevantními informacemi k tomuto případu, avšak

⁹⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 73/02 ze dne 17.2.2004.

¹⁰⁰ BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, garance, meze. Praha: Leges, 2010, Teoretik. ISBN 978-80-87212-42-4, str. 62-65.

vyjádřila přání zachování své anonymity. Stěžovatel slíbil zachování mlčenlivosti ohledně identity informátora a předal informace Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu.

Stěžovatel se následně setkal s nátlakem, aby odhalil identitu informátora, což odmítl s odvoláním na svůj slib a ochranu novinářských zdrojů. Přesto mu byla uložena pořádková pokuta za nedostatečné sdělení důležitých informací pro trestní řízení. Jeho stížnost na toto rozhodnutí byla zamítnuta s odůvodněním, že se blíží spáchání trestného činu. Stěžovatel argumentuje, že jeho jednání nepředstavuje spáchání trestného činu, a zdůrazňuje, že poskytl ÚDV řadu informací dobrovolně, ačkoliv byl následně stíhán za nedostatečné sdělení identifikace svého informátora. V tomto postupu vidí porušení práva na ochranu novinářských zdrojů a práva na svobodu projevu.

Stěžovatel dále uvádí, že ve svých novinářských aktivitách opakovaně poukazoval na nečinnost Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu (ÚDV) ve věci případu Charlese Jordana. Tento postup stěžovatele vyvolal podle jeho tvrzení podrážděnou reakci ÚDV, která vyvrcholila nátlakem na stěžovatele, aby odhalil identitu svého informátora. Zvláště vzhledem k důležitosti poskytnutých informací a možnému ohrožení bezpečnosti informátora se stěžovatel cítil morálně i profesně zavázán zachovat jeho anonymity.

Další argumenty stěžovatele směřují k nespravedlivému vyhodnocení jeho jednání policií a státním zastupitelstvím, které označily jeho chování za případ blížící se spáchání trestného činu. Stěžovatel tvrdí, že jeho postup byl v souladu s novinářskou etikou a právem na ochranu informačních zdrojů. Pokuta uložená za nedostatečné sdělení informací považuje za nepřiměřenou a zbytečně tvrdou reakci státních orgánů.

Celkově stěžovatel tvrdí, že byl v důsledku své novinářské práce vystaven neopodstatněnému tlaku a šikaně ze strany státních orgánů. Navrhuje, aby Ústavní soud zrušil obě rozhodnutí, která podle něj porušují jeho ústavní práva na svobodu projevu a ochranu novinářských zdrojů.¹⁰¹

5.3.2. Odůvodnění

Co se týče novinářů, uplatňuje se právo na ochranu jejich zdrojů informací, jsou to například situace, kdy novináři cítí, že jsou vázáni profesionálními etickými

¹⁰¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 394/04 ze dne 27.9.2005.

kodexy, které jim ukládají zdroj neodhalovat. Novináři se mohou spoléhat na tyto kodexy například i při jednání před soudem, jestliže čelí příkazu odhalit identitu svých zdrojů. Důsledkem rozhodnutí I. ÚS 394/04 je, že novináři mají právo nezveřejnit své zdroje informací orgánům činným v trestním řízení. Toto rozhodnutí chrání svobodu tisku a základní lidská práva, proto v daném případě ÚS rozhodl, že omezení práva na svobodu projevu a práva na informace v demokratické společnosti nezbytné, aby byla ochráněna práva a svobody druhých a veřejná bezpečnost.¹⁰²

ÚS rozhodl, že stěžovatelovo právo na svobodu projevu a právo na informace bylo porušeno v souladu s články 17 odst. 1, 4 a články 10 odst. 1, 2 Úmluvy. Toto rozhodnutí ÚS vychází z analýzy konkrétní situace, ve které stěžovatel, jako novinář, odmítl odhalit identitu svého informátora. ÚS zdůraznil, že ochrana novinářských zdrojů je klíčovým aspektem svobody tisku a svobody projevu v demokratické společnosti.

Bylo zjištěno, že stěžovatel poskytl orgánům činným v trestním řízení důležité informace dobrovolně a že tyto informace mohly být použity k identifikaci jeho zdroje. Orgány činné v trestním řízení však nepřiměřeně trvaly na odhalení totožnosti informátora, přestože existovaly alternativní metody získání potřebných informací bez porušení slibu uděleného novinářem. ÚS tedy dospěl k závěru, že veřejný zájem na odhalení zdroje informací stěžovatele nepřevažuje nad jeho právem na ochranu novinářských zdrojů.

V souladu s tímto závěrem ÚS rozhodl, že pokuta uložená stěžovateli za nedostatečné sdělení identifikace jeho informátora nebyla v dané situaci nezbytná, a tedy nepřiměřené omezení jeho práva na svobodu projevu a práva na informace.

Toto je dále konkretizováno v ustanovení § 16 tiskového zákona, vyplývající ze čl. 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, stanoví, že jednotlivci nebo právnické subjekty, kteří se podílejí na získávání nebo zpracování informací pro uveřejnění v periodickém tisku, jsou oprávněni odmítnout poskytnutí informací týkajících se původu či obsahu těchto informací. Toto právo zahrnuje také možnost odmítnout předložení či vydání materiálů, ze kterých by mohlo být zjištěno, odkud dané informace pocházejí nebo jaký je jejich obsah. Tímto způsobem je zajištěna ochrana osob, které se aktivně podílejí na mediálním zpravodajství, a respektuje se jejich právo na soukromí a ochranu informací.

¹⁰² Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 394/04 ze dne 27.9.2005.

V doporučení č. 7 (2000) Výboru ministrů členských států Rady Evropy bylo zdůrazněno právo novinářů neodhalovat zdroje svých informací, v němž konkrétně uvádí, že mimo jiné také uvádí, že "právo na svobodu projevu a informace tvoří jeden z podstatných základů demokratické společnosti a jednu ze základních podmínek pro její pokrok a rozvoj každého jednotlivce, jak je to vyjádřeno v Deklaraci o svobodě projevu a informací z roku 1982." V doporučení též upozorňuje na "nutnost demokratické společnosti zajistit efektivní prostředky podpory rozvoje svobodného, nezávislého a pluralitního tisku." Rezoluce dále uvádí, že "svobodný a neomezený rozvoj žurnalistiky je zahrnut v právu na svobodu projevu jako předpoklad práva být informován o veřejných záležitostech" a "ochrana zdrojů informací novináře je klíčovým prvkem pro novinářskou práci a zajišťuje svobodu tisku".¹⁰³

Toto rozhodnutí ÚS je významné z hlediska ochrany práv zaměstnanců v pracovním prostředí a zdůrazňuje důležitost respektování svobody projevu i v interním firemním prostředí. Připomíná také nutnost dodržování ústavních záruk a principů právního státu při rozhodování v pracovních sporech.¹⁰⁴

Rozhodnutí ÚS, kterým bylo zjištěno, že došlo k porušení základního práva stěžovatele na svobodu projevu a práva na informace, má řadu důležitých implikací a závěrů.

1. Důraz na ochranu novinářských zdrojů: Rozhodnutí ÚS zdůrazňuje důležitost ochrany novinářských zdrojů informací. Novináři často spoléhají na anonymní zdroje při odhalování důležitých informací ve veřejném zájmu. Omezení jejich práva na utajení těchto zdrojů by mohlo ohrozit jejich schopnost provádět investigativní žurnalistiku a odhalovat případy korupce nebo porušení lidských práv.
2. Restriktivní výklad zákonů omezujících práva: ÚS zdůrazňuje, že omezení práva na svobodu projevu a práva na informace musí být vykládána restriktivně a musí být zákonné. To znamená, že zákon musí být dostupný, přesný a jeho následky musí být předvídatelné. V daném případě Ústavní soud posoudil, že sankce uložená stěžovateli byla v souladu se zákonem.
3. Důsledky porušení práv stěžovatele: Rozhodnutí ÚS upozorňuje na to, že ignorování základních pravidel ochrany novinářských zdrojů informací orgány činné v trestním řízení představuje porušení zákonů a úmluv. Toto

¹⁰³ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 394/04 ze dne 27.9.2005.

¹⁰⁴ Nález Ústavního soud sp. zn. I. ÚS 1990/08 ze dne 23.3.2010.

porušení může mít vážné důsledky nejen pro práva stěžovatele, ale i pro svobodu tisku a právo veřejnosti na informace.

4. Veřejný zájem a ochrana novinářské práce: ÚS rovněž zdůrazňuje, že veřejný zájem na ochraně práva novináře na utajení zdroje informací nemusí vždy převažovat nad jinými zájmy. Nicméně v daném případě Ústavní soud dospěl k závěru, že veřejný zájem nad právem stěžovatele na utajení zdroje informací nepřevažuje.¹⁰⁵

Celkově lze říci, že toto rozhodnutí posiluje ochranu práv novinářů a důležitost zachování jejich anonymních zdrojů informací. Zároveň klade důraz na dodržování zákonů a úmluv týkajících se svobody projevu a práva na informace ve veřejném zájmu.

5.4. Právo a soukromí: Pracovněprávní vztahy

5.4.1. Skutkový stav

Předmětem této stížnosti je spor týkající se porušení základních práv stěžovatele v souvislosti s ukončením jeho pracovního poměru ze strany Zdravotní pojišťovny Ministerstva vnitra České republiky. Stěžovatel namítá několik aspektů, které podle něj vedly k porušení jeho práv.

V první linii se stěžovatel domáhá spravedlivého procesu a argumentuje, že obecné soudy interpretují jednostranný právní úkon žalované, tedy zrušení pracovního poměru, nedostatečně jasně. Tvrdí, že při hodnocení tohoto právního úkonu by měl být upřednostněn výklad, který zaměstnanci poskytuje jistotu ohledně důvodu ukončení pracovního poměru. Stěžovatel tvrdí, že postup obecných soudů, opírajících se o stanoviska Nejvyššího soudu, je v rozporu s judikaturou Ústavního soudu. Tímto porušením stěžovatel spatřuje důvody pro zásah ÚS do hodnocení důkazů.

Dále se stěžovatel zaměřuje na údajné porušení svobody projevu. Argumentuje, že ukončení pracovního poměru na základě kritiky vyjádřené na interním fóru je nepřijatelné a představuje zásah do jeho základních práv. Tvrdí, že postih okamžitým zrušením pracovního poměru ohrožuje jeho existenci, neboť mu nezanechává žádný prostor pro hledání jiného zaměstnání. Stěžovatel dále argumentuje, že omezení svobody projevu může být přijatelné pouze v případech

¹⁰⁵ Viz. nález Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 394/04 ze dne 27. 9. 2005.

stanovených zákonem a pouze tehdy, jsou-li v demokratické společnosti nezbytná. Podle něj v tomto konkrétním případě takové podmínky nebyly splněny.

Stěžovatel rovněž namítá nedostatečné vypořádání se stranou obecných soudů s ústavněprávní rovínou sporu a tvrdí, že tyto soudy příliš zjednodušily problematiku pouhým posuzováním v rámci pracovněprávních předpisů. Celkově stěžovatel žádá ÚS, aby přehodnotil jeho argumenty a zrušil rozhodnutí nižších soudů ve prospěch stěžovatele.¹⁰⁶

5.4.2. Odůvodnění Ústavního soudu

Ústavní soud rozhodl o případu, ve kterém bylo tvrzeno porušení práva na svobodný projev. Konkrétně se jednalo o vyjádření zaměstnance veřejné instituce na pracovní poradě, která vedla k jeho okamžitému propuštění. Dále konstatoval, že obecné soudy, které potvrdily zrušení pracovního poměru, nedostatečně zohlednily právo zaměstnance na svobodný projev, jak je garantováno Ústavou a Úmluvou. Zvláště zdůraznil, že omezení svobody projevu musí být interpretováno restriktivně a že musí být prokázána nezbytnost a přiměřenost jakéhokoli omezení.

V rámci posuzovaného případu ÚS rovněž zdůraznil, že kritické hodnotové soudy nebo názory, i když mohou být kontroverzní nebo provokativní, jsou chráněny právem na svobodný projev, pokud jsou vyjádřeny v kontextu veřejné nebo profesní debaty. ÚS se zabýval celkovým kontextem projevu a zjistil, že i když některá vyjádření mohla poškodit pověst jiných osob, byla řečena v kritickém duchu a byla součástí většího setkání zaměřeného na problémy ve veřejné instituci.

Navíc, tyto výroky nebyly veřejně publikovány, což snižuje jejich dopad na pověst instituce. ÚS mimo jiné zdůraznil rozdíl mezi hodnotovými soudy a tvrzením skutečností. Zaměstnanec ve svých prohlášeních spíše vyjadřoval hodnotové soudy než tvrzení skutečností. Kritické názory byly zaměřeny na hospodaření veřejné instituce, což je v rámci veřejného zájmu na transparentnosti a kontrole využití veřejných finančních prostředků. Rovněž poukázal na nedostatečné jednání zaměstnavatele, který ihned po projevu propustil zaměstnance a neumožnil mu doložit svá tvrzení. Toto jednání zaměstnavatele bylo považováno za nespravedlivé a porušující právo zaměstnance na svobodný projev.

Ve světle těchto zásad ÚS dospěl k závěru, že zrušení pracovního poměru zaměstnance bylo neoprávněné a porušilo jeho základní právo na svobodný projev.

¹⁰⁶ Viz. nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1990/08 ze dne 23.3.2010.

Vždy je třeba zhodnotit přípustnost údajného omezení svobody projevu na základě celkového kontextu věci. To zahrnuje posouzení formulace konkrétních projevů, na něž si stěžovatel stěžuje, a kontextu, ve kterém byly tyto projevy vyřčeny. Zároveň je třeba brát v úvahu závažnost potenciálního poškození zaměstnavatele, motivace zaměstnance a povahu a tvrdost uděleného trestu.¹⁰⁷

Toto odůvodnění posiluje princip svobody projevu a zdůrazňuje důležitost ochrany tohoto práva i v pracovním prostředí a ve veřejné debatě.

6. VYBRANÁ JUDIKATURA ESLP

Tato kapitola se zaměřuje na aktuální judikaturu Evropského soudu pro lidská práva. Případy jsou vybírány s důrazem na celkový kontext a společné prvky, které ESLP využívá, a na které se často odkazuje i ústavní soud. Každý z tří zkoumaných ústavních nálezů má své specifika, buď z hlediska faktického stavu nebo odůvodnění ESLP. Pro každé rozhodnutí je představen faktický stav případu, který předcházel ústavní stížnosti, aby bylo získáno základní pochopení podstaty věci. Dále je pozornost věnována samotným závěrům ESLP při rozhodování o stížnosti a jeho odůvodnění.

Zatím neexistuje spor, který by přímo zahrnoval střet mezi svobodou projevu a ochranou soukromí a byl by přímo namířen proti České republice. Nicméně mnoho rozhodnutí ESLP má obecnější charakter a stanovuje zásady ochrany lidských práv, které se týkají všech členských států, včetně České republiky. Takže i když nebyl přímo označen případ týkající se České republiky, rozhodnutí ESLP mohou stále ovlivnit právní normy a postupy v ČR. Níže uvedu příklady takových rozhodnutí.

Každý případ, který soud posuzuje, představuje novou výzvu a vyžaduje individuální a pečlivé posouzení, aby bylo zajištěno, že práva jednotlivců jsou chráněna a respektována.

¹⁰⁷ Nález Ústavního soud sp. zn. I. ÚS 1990/08 ze dne 23.3.2010.

6.1. Postoj k právu na přezkoumání pracovních sporů

6.1.1. Skutkový stav

Olga Borisovna Kudeshkina byla ruská státní příslušnice narozená v roce 1951 s bydlištěm v Moskvě. Předmětem první stížnosti je případ Olgy Borisovny Kudeshkininy, která v letech 2003 až 2004 zastávala soudní funkci u moskevského městského soudu v Rusku. V prosinci 2003 poskytla Kudeshkina sérii rozhovorů pro média, ve kterých obvinila vysoce postavené soudní úředníky z toho, že na ni vyvíjeli nátlak v souvislosti s vysoce sledovaným trestním případem.

Tato veřejná prohlášení vyvolala pozornost a vedla k přezkoumání jejího rozsudku ze dne 8. října 2004 moskevským městským soudem na základě nově zjištěných okolností. Nicméně, přestože rozsudek v trestní věci ještě nenabyl právní moci, Moskevská komise pro soudcovské kvalifikace shledala Kudeshkininy výroky urážlivými a pomlouvačnými vůči justici, což vedlo k jejímu ukončení jako soudkyně za spáchání disciplinárního přestupku.

Kudeshkina následně tvrdila, že rozhodnutí moskevského městského soudu a nejvyššího soudu, která vedla k jejímu odvolání, neodpovídala duchu rozsudku ESLP v její prospěch, a fakticky odmítla její obnovení. To mělo za následek nový trest za její minulá prohlášení v médiích.¹⁰⁸

6.2. Odůvodnění ESLP

Evropský soud pro lidská práva shledal, že odvolání stěžovatelky ze soudnictví porušilo její právo na svobodu projevu zaručené článkem 10 Evropské úmluvy o lidských právech. ESLP poznamenal, že veřejnost Kudeshkininy kritika upozornila na důležité záležitosti veřejného zájmu a měla by být otevřena svobodné diskusi v demokratické společnosti.

ESLP dále zdůraznil, že disciplinární řízení proti Kudeshkině nesplňovalo důležité procesní záruky. Rozhodnutí ESLP naznačilo, že kroky podniknuté proti Kudeshkině, včetně jejího propuštění ze soudnictví, nebyly v souladu se zásadami svobody projevu a práva na spravedlivý proces.

Celkově rozhodnutí v případě Olga Borisovna Kudeshkina versus Rusko zdůraznilo důležitost prosazování práv jednotlivců svobodně vyjadřovat názory a

¹⁰⁸ Viz. rozsudek ESLP ve věci Olga B. Kudeshkina proti Rusku, ze dne 12.3. 2015, stížnost č. 28727/11.

zapojit se do veřejné diskuse, aniž by čelili nepřiměřeným nebo nespravedlivým následkům.

Tento případ se odlišuje od ostatních zmíněných případů tím, že jako stěžovatelé vystupují fyzické osoby, které nejsou veřejně činné ani veřejně známé osobnosti. Rozhodnutí ESLP v případě stěžovatelky a moskevského městského soudu představuje další důležitý precedens ve vztahu k právu na svobodu projevu a přístupu k soudnímu systému. Podíváme-li se na tento případ a porovnáme ho s předchozími rozhodnutími ESLP, můžeme identifikovat klíčové rozdíly a podobnosti v přístupu soudu k otázkám soukromí, svobody projevu a přístupu k soudnímu systému.

V tomto případě byl stěžovatel konfrontován s odmítnutím moskevského městského soudu znovu otevřít případ týkající se jeho propuštění ze zaměstnání. ESLP zdůraznil, že případ nebyl automaticky znovu otevřen, i když došlo k porušení svobody projevu (článek 10) a ne článku 6 (právo na spravedlivý proces). Toto rozhodnutí vystihuje důležitý rozdíl v postoji soudu ke kauzám, které se týkají jednotlivců a jejich práv ve srovnání s případy, které se týkají osob veřejného zájmu nebo veřejně známých osobností.¹⁰⁹

Na rozdíl od jiných případů, jako je například Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT), kde se rozhodovalo o odmítnutí zveřejnění reklamy a mělo to přímý dopad na svobodu projevu (článek 10), nebylo v tomto případě nové vnitrostátní rozhodnutí spojeno s hmotným právem podle Úmluvy.¹¹⁰ Tím se ukazuje, že rozhodnutí soudu se liší v závislosti na okolnostech každého případu a na tom, zda se týká jednotlivce nebo veřejné osobnosti.¹¹¹

Další důležitým bodem tohoto rozhodnutí je zdůraznění potřeby nové a relevantní informace, která by mohla vést k novému přezkumu případu soudu. ESLP jasně stanovil, že musí existovat nová otázka, o které soud dříve nerozhodl, aby bylo možné přezkoumat novou žádost. Tento přístup zdůrazňuje důležitost získání nových důkazů nebo informací, které by mohly mít významný dopad na rozhodnutí soudu.

¹⁰⁹ Viz. rozsudek ESLP ve věci Olga B. Kudeshkina proti Rusku, ze dne 12.3. 2015, stížnost č. 28727/11.

¹¹⁰ Rozsudek ESLP ve věci Verein proti zvířecím továrnám ve Švýcarsku (VgT), ze dne 10.6.2010, stížnost č. 32772/02.

¹¹¹ Rozsudek ESLP ve věci Mosley proti Velké Británii, ze dne 12.4.2012, stížnost č. 48009/08.

Z těchto zjištění je patrné, že rozhodnutí soudu ve věcech soukromí, svobody projevu a přístupu k soudnímu systému je diferencované a závisí na konkrétních okolnostech každého případu. Nicméně v každém případě je klíčové dodržování základních principů lidských práv a ochrana práv jednotlivců ve světle Úmluvy. Tento přístup zdůrazňuje důležitost získání nových důkazů nebo informací, které by mohly mít významný dopad na rozhodnutí soudu.

6.3. Politický projev a ochrana svobody projevu

6.3.1. Skutkový stav

Předmětem této stížnosti je případ, který se odehrál v září 2007 v Gironě, kde stěžovatelé Enric Stern Taulats a Jaume Roura Capellera provedli provokativní akci během veřejné demonstrace. Jejich protest spočíval v upálení fotografie španělského královského páru během oficiální návštěvy města. Konkrétně zapálili velkou fotografii španělského královského páru a umístili ji vzhůru nohama. Tato akce byla považována za urážku španělské koruny, což vedlo k právnímu stíhání obou stěžovatelů.

Soudní proces následně vedl k jejich odsouzení k 15 měsícům vězení. Soudce však později rozhodl, že tento trest bude nahrazen finanční pokutou ve výši 2 700 eur za každého stěžovatele. Byli však varováni, že neuhrazení pokuty by mohlo vést k jejich uvěznění.

Rozsudek byl potvrzen Audiencia Nacional, což je španělský soud se sídlem v Madridu, specializující se mimo jiné na zločiny proti španělské monarchii. Poté, co tento rozsudek nabyl právní moci, stěžovatelé se rozhodli pokutu uhradit.

Stěžovatelé však nesouhlasili s tímto rozhodnutím a obrátili se na španělský ústavní soud, tvrdící, že jejich právo na svobodu projevu, zaručené španělskou ústavou, bylo porušeno. Nicméně ústavní soud dospěl k závěru, že akce stěžovatelů nebyla chráněna svobodou projevu, protože se jednalo o podněcování k nenávisti a násilí vůči králi i instituci, kterou zastupoval, což bylo vnímáno jako hrozba pro demokracii.

Po neúspěchu u španělského ústavního soudu se stěžovatelé obrátili na ESLP. Tvrdili, že jejich právo na svobodu projevu, chráněné článkem 10 Evropské

úmluvy o lidských právech, bylo porušeno rozhodnutím, které je shledáno vinnými z urážky španělské koruny.¹¹²

6.3.2. Odůvodnění ESLP

ESLP shledal, že postup soudů vůči stěžovatelům porušil jejich právo na svobodu projevu podle článku 10 Úmluvy. Tímto rozhodnutím potvrdil důležitost ochrany svobody projevu a politické diskuse v demokratické společnosti. Rozhodnutí ESLP v případě Enrica Sterna Taulatse a Jaume Roura Capellery proti Španělsku podněcuje diskusi o rovnováze mezi svobodou projevu a ochranou reputace veřejných institucí.

ESLP zjistil, že tato akce byla součástí politické kritiky instituce monarchie obecně a zejména Království Španělska. Přišel k závěru, že tato politická demonstrace nepřekročila určitou míru provokace a byla založena na legitimitě svobody projevu. Soud rovněž zdůraznil, že akce stěžovatelů nelze rozumně interpretovat jako podněcování k nenávisti nebo násilí. Dalším bodem byla neadekvátnost trestu, který byl stěžovatelům uložen. Soud shledal, že trest odnětí svobody, který měl být vykonán v případě nezaplacení pokuty, představoval neoprávněný zásah do jejich svobody projevu, který nebyl ani přiměřený, ani nezbytný v demokratické společnosti.¹¹³

Toto rozhodnutí lze porovnat s jinými případy před ESLP, jako je například opět případ Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT)¹¹⁴, kde soud zvážil otázku zveřejnění reklamy a jejího dopadu na svobodu projevu. Zatímco ve VgT šlo o přímé porušení článku 10 Úmluvy, ve zmíněném případě se jednalo o politickou kritiku, která spadala do rámce ochrany svobody projevu.

Další srovnání lze provést s případem Olgy B. Kudeshkinové proti Rusku, kde Soudní dvůr rozhodl o odmítnutí znovu otevřít případ týkající se propuštění ze zaměstnání. Zatímco v tomto případě šlo o porušení svobody projevu a přístupu k soudnímu systému, v případě Sterna Taulatse a Roury Capellery se jednalo o politickou kritiku s důrazem na svobodu projevu.

¹¹² Rozsudek ESLP ve věci Stern a Roura Capellera proti Španělsku, ze dne 13.3.2018, stížnost č. 10783/14.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Viz. Rozsudek ESLP ve věci Verein proti zvířecím továrnám ve Švýcarsku (VgT), ze dne 10.6.2010, stížnost č. 32772/02.

Rozhodnutí ESLP v případě Enrica Sterna Taulatse a Jaume Roura Capellery zdůrazňuje důležitost ochrany politické kritiky jako součásti svobody projevu. Soud upozornil na nutnost vyváženého přístupu k ochraně reputace a svobody projevu ve veřejném diskurzu.

6.4. Digitální sféra a zákonnost

Digitální prostředí se stává stále kontroverznějším prostorem, kde se střetávají zájmy svobody projevu a ochrany soukromí. Obecně digitální prostředí čelí různým výzvám, které mohou ohrozit naše základní práva a důvěru v online prostředí.

Jednou z těchto výzev jsou dezinformace, které mohou narušovat důvěru v instituce a média. Další hrozbou jsou nenávistné verbální projevy a TČ z nenávisti online, které mohou vést ke kybernetickému násilí a diskriminaci. S ohledem na tyto výzvy je důležité, aby členské státy posílily své kapacity v boji proti nenávistným projevům a trestným činům z nenávisti online. To zahrnuje posílení justičních a donucovacích orgánů, aby byly schopny účinněji vyšetřovat a stíhat takové případy. Komise má rovněž klíčovou roli v boji proti dezinformacím a nezákonnému obsahu online. To zahrnuje dohled nad dodržováním právních předpisů, jako je nedávno přijatý zákon o digitálních službách, a posílení pravidel obsažených v kodexu zásad boje proti dezinformacím a kodexu chování proti nezákonným nenávistným projevům online.¹¹⁵

Rozhodující soudní případy poskytují důležitý pohled na to, jak právo a digitální technologie vzájemně ovlivňují. Případy jako ten Olgy B. Kudeshkiny proti Rusku¹¹⁶ a Guja proti Moldovsku¹¹⁷ ukazují, že digitální sféra není izolovaným světem, ale je klíčovým prostorem pro posuzování otázek svobody projevu a přístupu k informacím.

V těchto sporech se digitální prostředí stalo arénou, kde se rozhoduje o hranicích mezi svobodou projevu a ochranou soukromí. Případ Kudeshkinyho proti Rusku se zabýval situací, kde zaměstnanec Ministerstva spravedlnosti Ruska

¹¹⁵ Více na Rada stanovila vizi ochrany základních práv v digitálním světě. Rada Evropské Unie [online]. 2023 [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2023/10/20/council-sets-out-vision-for-protecting-fundamental-rights-in-the-digital-world/>.

¹¹⁶ Viz. rozsudek ESLP ve věci Olga B. Kudeshkina proti Rusku, ze dne 12.3. 2015, stížnost č. 28727/11.

¹¹⁷ Viz. Rozsudek ve věci Velké komory Guja proti Moldavsku, ze dne 12.2.2008, stížnost č. 14277/04.

zveřejnil interní dokumenty, které odhalovaly korupční praktiky v ruském soudnictví.¹¹⁸ ESLP v tomto případě posoudil, zda zaměstnanec jednal v souladu se svobodou projevu, když informoval veřejnost o nezákonných praktikách ve státních institucích. Podobně rozhodnutí ve věci Guja proti Moldavsku se zaměřilo na to, zda bylo oprávněné propuštění úředníka, který odhalil korupci v moldavském prokurátorském úřadu, a to prostřednictvím odeslání dopisu novinám.

Tyto případy zdůrazňují rostoucí význam veřejného zájmu na transparentnosti a odhalování nezákonných činů ve veřejných institucích v digitálním prostředí, odpovědnost při využívání mimo jiné i umělé inteligence. I když umělá inteligence může mít pozitivní dopady, je důležité, aby byla používána s odpovídajícími kontrolami a zárukami, aby nedocházelo k porušování základních práv a diskriminaci. Soudy se tak musí vypořádat s jedinečnými výzvami a specifickými aspekty online komunikace při rozhodování o těchto záležitostech. Digitalizace společnosti a rostoucí využívání internetu jako prostředku informování a vyjádření názoru vyvolává otázky týkající se hranic mezi svobodou projevu a ochranou osobního života, které jsou předmětem soudních sporů a rozhodnutí.

Celkově je klíčové, aby byla ochrana základních práv a boj proti dezinformacím a nenávistným projevům online integrovány do digitálních politik a strategií na úrovni EU i jednotlivých členských států. To je nezbytné pro zachování svobody projevu a ochrany soukromí online, a tím i pro udržení demokratického a bezpečného digitálního prostředí.¹¹⁹

7. SPOLURPÁCE ÚSTAVNÍHO SOUDU ČR A ESLP: OCHRANA LIDSKÝCH PRÁV V EVROPĚ

Národní soudy jsou vázány názorem Evropského soudu pro lidská práva ve věcech, které se týkají výkladu a uplatňování Evropské úmluvy o lidských právech. ESLP poskytuje výklad Úmluvy a jeho rozhodnutí slouží jako autoritativní interpretace úmluvy. Národní soudy mají povinnost přihlížet k těmto rozhodnutím a uplatňovat je v případech, které spadají do oblasti působnosti Úmluvy.

¹¹⁸ Viz výše část č. 7.1.

¹¹⁹ Více na Rada stanovila vizi ochrany základních práv v digitálním světě. Rada Evropské Unie [online]. 2023 [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2023/10/20/council-sets-out-vision-for-protecting-fundamental-rights-in-the-digital-world/>.

7.1. Jurisdikce Evropského soudu pro lidská práva

Soud uplatňuje principy Evropské úmluvy o lidských právech s cílem zajistit, aby státy dodržovaly práva a záruky definované v této Úmluvě. ESLP má pravomoc rozhodovat o stížnostech týkajících se porušení Úmluvy, které mohou být podány jednotlivci, státy nebo jinými subjekty, jinými slovy zajišťuje, aby práva daná ESLP byla v praxi chráněna.

Jeho pravomoc se zaměřuje zejména na oblasti občanskoprávních a politických práv. Je důležité zdůraznit, že ESLP nemá možnost převzít případ na základě vlastní iniciativy; musí být podán formální podnět od žadatele. Důležitým aspektem je, že žadatel, který podává stížnost, nemusí být občanem smluvního státu, což znamená, že může jít o jednotlivce, skupiny nebo nevládní organizace bez ohledu na jejich občanství ve smluvním státě. Stížnosti předkládané ESLP musí být spojeny s údajným porušením Úmluvy, přičemž toto porušení musí být připisováno smluvnímu státu, kterým byl porušen, a zároveň musí stížnost přímo a významně ovlivnit stěžovatele.¹²⁰

Rozsudky Evropského soudu pro lidská práva mají právní závaznost pro členské státy, což znamená, že jsou povinny dodržovat jeho rozhodnutí. Tím se vytváří významný a živý nástroj v rámci Úmluvy, který formuje právní rámec a postupy vlád v celé Evropě.¹²¹

7.2. Implementace rozhodnutí ESLP v právních řádech smluvních stran

Výše popsané produkty Evropského soudu pro lidská práva mají v právních řádech smluvních stran různou závaznost a autoritu. Srovnání s postavením judikatury Soudního dvora Evropské unie ukazuje, že v právních řádech členských států převažuje význam rané judikatury SDEU, zejména rozsudky *Van Gend en Loos* a *Costa v. ENEL*, které se týkají přednosti a přímého účinku unijního práva v právních řádech členských států. Tato judikatura SDEU v podstatě stanovila způsob, jak unijní právo proniká do právních řádů členských států. Tímto způsobem SDEU odmítl tradiční prerogativu ústavního práva členského státu, včetně České

¹²⁰ What is the European Convention on Human Rights (ECHR)? International Justice Resource Center [online]. [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: <https://ijrcenter.org/european-court-of-human-rights/#Jurisdiction>.

¹²¹ Tamtéž.

republiky, určovat způsob průniku mezinárodního práva do vnitrostátního práva a nahradil ji jednotnými principy platnými pro všechny členské státy.¹²²

K odlišnému obratu v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva nikdy nedošlo. I když Úmluva a právo odvozené z ní jsou považovány za "ústavní nástroj evropského veřejného pořádku"¹²³, určení hierarchie a vnitrostátní závaznosti Úmluvy samotné i judikatury ESLP závisí na jednotlivých smluvních stranách.

V důsledku různých ústavních volbách jednotlivých smluvních stran se Úmluva může ocitnout na různých úrovních v právním systému. Může být postavena na úroveň ústavy, nacházet se mezi ústavou a běžnými zákony nebo být na úrovni běžných zákonů. Existuje také možnost, že Úmluva nebude vnitrostátně provedena vůbec a bude sloužit pouze jako interpretační pomůcka pro soudcovskou aplikaci základních práv. Převládajícím modelem v rámci smluvních stran se zdá být začlenění Úmluvy nad běžné zákony, avšak pod ústavu.

Stanovení statusu Úmluvy a její implementace do konkrétního právního systému má klíčový vliv na vztah k judikatuře ESLP. V rámci vnitrostátních právních řádů je judikatura ESLP obvykle chápána jako rozhodnutí mezinárodního orgánu. Jejich právní závaznost nebo jiný dopad na vnitrostátní právní systém je dána další proměnnou: komu jsou tyto rozhodnutí určena. Pro další analýzu je vhodné rozlišovat:

1. rozhodnutí jsou zaměřena na určitý stát v dané věci a jejich realizace,
2. rozhodnutí směřovaná k těmž státu v jiné situaci podobné povahy,
3. rozhodnutí zaměřená na jiný stát v jiné záležitosti stejného charakteru.¹²⁴

7.3. Postavení EÚLP v ústavním pořádku ČR

V roce 2002 nově upravená "euronovela" Ústavy, vyhlášená pod číslem 395/2001 Sb., přinesla změnu v postavení Úmluvy, stejně jako dalších mezinárodních smluv o lidských právech. Tato novela zrušila předchozí rozlišení mezinárodních smluv na "obecné" a "zvláštní" mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách.

¹²² BOBEK, Michal, Zdeněk KÜHN, a kol. Judikatura a právní argumentace. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2013, str. 312 – 313.

¹²³ Jak ESLP opakovaně značí fungování Úmluvy v celoevropském rámci, např. v rozsudku velkého senátu ESLP ve věci Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Sirketi proti Irsku, ze dne 30.6.2005, stížnost č. 45036/98, § 156.

¹²⁴ BOBEK, Michal, Zdeněk KÜHN, a kol. Judikatura a právní argumentace. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2013, str. 312-313.

Nově formulovaný článek 10 Ústavy zavádí jednotný typ mezinárodních smluv, kterým přisuzuje stejnou právní sílu. Nicméně nové znění článku 10 Ústavy bylo brzy po svém účinnosti významně upraveno nálezem Ústavního soudu v kauze týkající se náhrady výdajů správce konkurzní podstaty.¹²⁵ Proto nazývaný tzv. Konkurzní nález (Pl. ÚS 36/01 ze dne 25. 6. 2002), kdy ÚS rozhodl, že mezinárodní smlouvy o lidských právech jsou součástí našeho ústavního pořádku. Je zřejmé, že podle svého obsahu patří Úmluva do kategorie lidskoprávních smluv.¹²⁶ Konkrétně jeho závěrečná teze zněla: „Ústavní soud v předmětné věci neomezil posuzování ústavnosti navrhovatelem napadených ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání toliko na zkoumání jejich souladu s ústavními zákony, nýbrž i s ratifikovanými a vyhlášenými mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách.“¹²⁷

Právní stanovisko vyjádřené ÚS v závěrečné části Konkurzního nálezu vyvolalo rozsáhlou diskuzi v akademických kruzích, přičemž většina názorů byla kritická. Navzdory této kritice ÚS opakovaně potvrdil právní stanovisko, které uvedl v Konkurzním nálezu, a proto je možné ho považovat za ustálené stanovisko ze strany soudu.¹²⁸

Tímto rozhodnutím ÚS konstitucionalizoval mezinárodní smlouvy o lidských právech, včetně Úmluvy, a to tedy rozšířením oblasti působnosti pojmu ústavního pořádku nad jeho formální definici uvedenou v článku 112 odstavci 1 Ústavy. To znamená, že tyto smlouvy mají ve vnitrostátním právu České republiky zvláštní postavení a jsou chráněny na úrovni ústavních právních norem. Zahrnutí Evropské úmluvy o ochraně lidských práv do ústavního pořádku posiluje ochranu lidských práv v České republice a zavazuje orgány veřejné moci k jejich respektování a dodržování.

Dalším důsledkem konkurzního nálezu bylo rozšíření pojmu ústavního pořádku, přičemž ÚS (opětovně) rozšířil seznam právních předpisů, které může posuzovat z hlediska jejich ústavnosti podle článku 87 odstavce 1 písmene a) a b) Ústavy. Začlenění Úmluvy do tohoto seznamu umožňuje ÚS zrušit ustanovení

¹²⁵ BOBEK, Michal, Zdeněk KÜHN, a kol. *Judikatura a právní argumentace*. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2013, str. 320.

¹²⁶ Více FILIP, Jan. *Ústavní právo České republiky*. dotisk 4. vyd. Brno: Václav Klemm - Vydavatelství a nakladatelství, 2011, 370 s. ISBN 978-80-904083-8-8.

¹²⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 36/01 ze dne 25.6.2002.

¹²⁸ BOBEK, Michal, Zdeněk KÜHN, a kol. *Judikatura a právní argumentace*. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2013, str. 321.

českých zákonů a jiných právních předpisů pouze v případě, že jsou v rozporu s ustanoveními Úmluvy.

V Konkurzním nálezu ÚS vyjádřil centralizovanou vizi aplikace Úmluvy a dalších mezinárodních smluv o základních právech a svobodách. Podle názoru ÚS není soudce obecného soudu oprávněn nezávisle posuzovat soulad českých právních předpisů s Úmluvou. Pokud by takový rozpor zjistil, je povinen případ předložit k posouzení ÚS.¹²⁹

Obecně lze konstatovat, že vztah mezi ÚS a Úmluvou je převážně pozitivní, což je patrné i z toho, že ÚS v některých případech explicitně odkazuje na judikaturu ESLP.¹³⁰ ÚS také často používá Úmluvu jako kritérium pro posouzení ústavních stížností. Několik případů zaznamenalo i zrušení právních předpisů ÚS v souladu s Úmluvou či judikaturou ESLP, aniž by byl konstatován rozpor s ústavním pořádkem¹³¹, i když toto se stává spíše výjimečně.

Existuje zjevná provázanost mezi LZPS a Úmluvou, přičemž některé články LZPS jsou přímo inspirovány Úmluvou. Přestože přímý odkaz na Úmluvu je zdokumentován pouze u některých ustanovení, jako je například zákaz diskriminace, je patrný její vliv i na další části LZPS, jako jsou například zákazy mučení nebo výjimky ze zákazu nucených prací. Ústavní soud se v rozhodnutích týkajících se ustanovení LZPS, která přímo reflektují text Úmluvy, často řídí judikaturou ESLP. Avšak pokud Úmluva poskytuje širší ochranu určitého práva, obvykle se jedná spíše o procesní záruky ochrany než LZPS, ÚS se často přiklání k systému, který zajišťuje vyšší ochranu, a to většinou Úmluvě.¹³²

7.3.1. Případný konflikt Úmluvy s LZPS

První a poslední závěry Ústavního soudu, jak je vyjádřil v několikrát již zmiňovaném Konkurzním nálezu, představují zásadní problematické body, kterými se bude zabýváno níže.

Pokud je Úmluva začleněna do ústavního pořádku ČR, pak má stejnou právní sílu jako LZPS. Případný konflikt mezi ustanoveními LZPS a Úmluvy nelze

¹²⁹ BOBEK, Michal, Zdeněk KÚHN, a kol. *Judikatura a právní argumentace*. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2013, str. 322.

¹³⁰ Více BOBEK, M., KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J. (eds.). *Dvacet let Evropské úmluvy v České republice a na Slovensku*. 1. vydání Praha: C.H. Beck, 2013, str. 98.

¹³¹ K tomu srovnej nálezy ÚS sp. zn. Pl. ÚS 15/04 ze dne 30. 11. 2004; sp. zn. Pl. ÚS 45/04 ze dne 22. 3. 2005; nebo sp. zn. I. ÚS 85/04 ze dne 13. 7. 2006.

¹³² WINTR, Jan. *Vliv úmluvy na český ústavní pořádek*. In BOBEK; KMEC; KOSAŘ; KRATOCHVÍL, 2013, op. cit., s. 180-186.

jednoduše vyřešit tím, že by se uplatnil argument právní síly, protože obě tyto dokumenty mají ústavní charakter. Podle tohoto pohledu by měla mít přednost LZPS, neboť jde o ústavní zákon, zatímco Úmluva je podle článku 10 Ústavy ČR nadřazena pouze běžným zákonům, nikoliv však ústavním zákonům.

V případě střetu mezi předpisy stejné právní síly, jako jsou Úmluva a LZPS, by se obvykle aplikovalo pravidlo *lex specialis*. Tento princip však může být při výkladu lidských práv obtížně použitelný. Mohlo by to vést k absurdnímu závěru, že Úmluva je ve skutečnosti *lex posterior* ve vztahu k LZPS. Listina základních práv a svobod byla totiž vyhlášena jako ústavní zákon již před vyhlášením Úmluvy.¹³³

V případě sporu mezi Úmluvou a LZPS by měla Úmluvou mít přednost, alespoň pokud následujeme logické důsledky stanoviska ÚS. Tento zajímavý závěr ještě více podtrhuje skutečnost, že finálním interpretem Úmluvy není ÚS, ale ESLP. To naznačuje, že český ÚS není posledním arbitrem výkladu významné části ústavního pořádku ČR. Pokud se navíc uplatňuje princip *lex posterior* mezi LZPS a Úmluvou, pak ÚS není ani konečným vykladačem "základní" úrovně ochrany lidských práv v ČR stanovené LZPS, protože ta je automaticky překonána pozdější úpravou úmluvy.

Tyto závěry jsou samozřejmě trochu absurdní. Ústavní praxe a rozhodovací činnost ÚS s nimi navíc zjevně nesouhlasí. Avšak dobře ilustrují problémy, které vnitrostátní postavení Úmluvy způsobuje v důsledku rozsáhlého vlivu judikatury Ústavního soudu v Konkurzním nálezu.

Napětí vyplývající z Konkurzního nálezu Ústavní soud (poslední ze zmiňovaných závěrů výše) se týká interpretace čl. 10 Ústavy, který stanoví postavení mezinárodních smluv v českém právním řádu. Konkrétně jde o to, zda v případě rozporu mezi českým zákonem a mezinárodní smlouvou o lidských právech a základních svobodách má přednost ustanovení smlouvy. ÚS se snažil omezit roli obecných soudů v tomto procesu, přičemž vytvořil dojem, že musí předkládat takové rozpory k posouzení ÚS.

Avšak nově definovaný význam pojmu "ústavního pořádku" ve smyslu Ústavy se snaží vázat ústavodárce na to, co lze chápat pod pojmem "ústavní pořádek". V tomto smyslu ÚS upravil aplikaci mezinárodních smluv, což ovšem vyvolává otázky ohledně jeho pravomocí. Podle článku 10 Ústavy, který byl

¹³³ Usnesení předsednictva Česká národní rady ze dne 16.12.1992, č. 2/1993 Sb., pouze ji znovu vyhláší jakožto součást ústavního pořádku ČR.

změněn „euronovelou“, má mezinárodní smlouva přednost před vnitrostátními zákony v případě jejich rozporu. To znamená, že soudce obecného soudu by měl uplatňovat ustanovení smlouvy a zároveň nepoužívat protichůdná ustanovení vnitrostátního zákona. Takové pravomoci však nepřísluší soudci obecného soudu, ale jsou výlučně v kompetenci ÚS.

Právní postavení Úmluvy v českém právním systému není zcela jednoznačné. Podle Ústavy tvoří úmluva spolu s dalšími mezinárodními smlouvami specifickou kategorii, která má nadřazenost nad zákony, ale je podřízená ústavnímu pořádku. ÚS se staví k názoru, že Úmluva je přímo součástí ústavního pořádku.

Odlišné interpretace tohoto stavu však nejsou fatální, pokud chápeme Konkursní nález pouze jako pokus rozšířit pravomoc ÚS pro přezkum zákonů ÚS však není oprávněn vázat ústavodárce na určitou definici ústavního pořádku, ani obecné soudy na přímou aplikaci Úmluvy podle čl. 10 Ústavy.¹³⁴

7.4. Výkon jednotlivých rozhodnutí

V prvním scénáři jde o provádění konkrétního rozhodnutí ESLP smluvním státem Úmluvy. Závaznost tohoto rozsudku lze odvodit jak z mezinárodního práva, tak z vnitrostátního práva. Mezinárodní právní závazek vyplývá zejména z článku 46 odst. 1 Úmluvy, který stanoví, že vysoké smluvní strany, tedy státy, se zavazují dodržovat konečné rozsudky soudu ve všech sporech, kde jsou stranami. Tento ustanovení vyžaduje, aby smluvní strana, včetně České republiky od roku 1992, kdy ratifikovala Úmluvu, provedla konečné rozhodnutí ESLP a zajistila případnou nápravu v souladu s individuální situací stěžovatele. Samotná forma nápravy však může být upravena v souladu s uvážením dané smluvní strany.¹³⁵

V usnesení ze dne 26. února 2004, sp. zn. II ÚS 604/02, Ústavní soud České republiky uznal závaznost a povinnost provedení konkrétního rozhodnutí ESLP.¹³⁶ Toto usnesení se týkalo dopadu rozhodnutí ESLP ve věci Červeněnáková a další, a to prostřednictvím smírného urovnání dosaženého mezi stěžovateli a Českou republikou. V daném případě došlo ke konečnému vyškrtnutí stížnosti ze seznamu stížností vedoucího k řízení před ESLP. ÚS v tomto usnesení potvrdil závaznost

¹³⁴ BOBEK, Michal, Zdeněk KÜHN, a kol. Judikatura a právní argumentace. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2013, str. 320-324.

¹³⁵ Srov. Především s rozsudkem velkého senátu ESLP ze dne 30.6.2009, Verein Gegen Tinfabriken Schweiz (VgT) proti Švýcarsku, č. 32772/02.

¹³⁶ Usnesení Ústavního soudu II.ÚS 604/02 ze dne 26. 2. 2004.

rozhodnutí ESLP ve stejné věci mezi stejnými účastníky řízení a se stejnými skutkovými okolnostmi.¹³⁷

S odkazem na autoritu a důležitost rozhodnutí ESLP dále ÚS konstatoval: „Ústavní soud nemá žádných pochybností o tom, že obsah závazného rozsudku Evropského soudu ve věci proti České republice představuje pro Českou republiku závazek, jenž pro ni vyplývá z mezinárodního práva. Česká republika je povinna nejen podle mezinárodního práva, ale i s odkazem na ustanovení čl. 1 odst. 2 Ústavy takové závazky dodržovat. Ústavní soud je ústavním orgánem České republiky, a proto i jemu je ustanovení čl. 1 odst. 2 Ústavy adresováno. Je tedy povinen závazky České republiky vyplývající z obsahu rozsudku Evropského soudu v rámci svých kompetencí dodržet. Stejný závěr vyplývá ostatně i z ustanovení čl. 87 odst. 1 písm. i) Ústavy, podle něhož Ústavní soud rozhoduje o opatřeních nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu, které je pro Českou republiku závazné, pokud je nelze provést jinak.“¹³⁸

7.5. Samotná spolupráce

Vzájemná spolupráce mezi Ústavním soudem České republiky a Evropským soudem pro lidská práva představuje klíčový mechanismus zajišťující dodržování lidských práv a demokratických hodnot v členských státech Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Jak již bylo naznačeno dříve, tato spolupráce představuje základní kámen pro efektivní fungování systému ochrany lidských práv v evropském kontextu.

Tyto dva instituty spolu úzce spolupracují prostřednictvím vzájemného respektu a respektování rozhodnutí obou soudů. Rozsudky ESLP jsou významným zdrojem inspirace a referenčním bodem pro práci Ústavního soudu ČR, který tak sleduje a implementuje evropské standardy lidských práv do vnitrostátního právního řádu.

ÚS ČR a ESLP spolupracují v rámci systému, který umožňuje jednotlivým občanům i státům podávat stížnosti týkající se porušení lidských práv. ÚS ČR zastává roli národního soudu, který se zabývá případy týkajícími se porušení

¹³⁷ BOBEK, Michal, Zdeněk KÜHN, a kol. Judikatura a právní argumentace. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2013, str. 313-314

¹³⁸ Usnesení Ústavního soudu II.ÚS 604/02 ze dne 26. 2. 2004.

ústavních práv, zatímco ESLP působí na evropské úrovni a dohlíží na dodržování Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.

Tato spolupráce představuje důležitý mechanismus pro zajištění konzistence a účinnosti lidských práv napříč Evropou. ÚS ČR a ESLP spolu úzce spolupracují prostřednictvím vzájemného respektu a respektování rozhodnutí obou soudů. Rozsudky ESLP jsou za další významným zdrojem inspirace a referenčním bodem pro práci ÚS ČR, který tak sleduje a implementuje evropské standardy lidských práv do vnitrostátního právního řádu.

ÚS ČR spolupracuje s ESLP tím, že respektuje jeho rozhodnutí a dohlíží na jejich implementaci v rámci národního právního systému. Zároveň může ÚS ČR konzultovat s ESLP a v případě potřeby konzultovat právní otázky spojené s výkladem Úmluvy. Tato symbióza mezi národním a evropským soudnictvím posiluje ochranu lidských práv v celé Evropě a podporuje vzájemnou důvěru mezi členskými státy. Zároveň přispívá k jednotnému evropskému standardu týkajícímu se lidských práv a svobod. Tato spolupráce reflektuje nejen potřebu ochrany individuálních práv občanů, ale také posiluje právní základy demokratického právního státu v regionu.¹³⁹

Celkově lze tedy závěrem říci, že spolupráce mezi Ústavním soudem ČR a Evropským soudem pro lidská práva je zásadní pro ochranu lidských práv a demokratických hodnot v Evropě a představuje klíčový prvek fungování systému ochrany lidských práv v rámci členských států Úmluvy.

8. SOUČASNÉ VÝZVY SVOBODY SLOVA A OCHRANY

SOUROMÍ

V současné době můžeme pozorovat tento konflikt otázky, která se týká toho, zda zásahy do svobody projevu prostřednictvím cenzury nebo blokování webů, které šíří proruskou propagandu nebo dezinformace, jsou v souladu s principy demokracie a svobody projevu, nebo zda takové kroky představují neoprávněné omezení práva na svobodné vyjadřování názorů. A vyvstává zde

¹³⁹ GÖTTINGER, JUDr. Vlastimil, ed. ÚSTAVNÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY. XVI. Kongres konference evropských ús [online]. 2013 [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: <https://www.vfgh.gov.at/cms/vfgh-kongress/downloads/landesberichte/LB-Tscheque-MS.pdf>.

samozřejmě otázka, zda i tento v případě cenzury proruských webů by mohlo dojít i k porušení práva na ochranu soukromí některých osob.

Pokud by například cenzura zahrnovala monitorování či sledování online aktivit jednotlivců na těchto webech, mohlo by to zasáhnout do jejich práva na soukromí a svobodu vyjadřování názorů. Tento aspekt může být zvláště důležitý v situacích, kdy jsou cenzurovány nejen samotné webové stránky, ale i komunikace jednotlivců prostřednictvím těchto platforem. Takové zásahy do soukromí a svobody projevu by mohly být považovány za neoprávněné a nepřiměřené, pokud nejsou založeny na jasných a transparentních pravidlech a není zaručena ochrana individuálních práv a svobod. Takové konflikty, zmíněné výše, mohou mimo jiné vyvolat otázky týkající se toho, zda je cenzura oprávněným opatřením pro ochranu společnosti před šířením dezinformací a manipulací, nebo zda představuje neoprávněné omezení svobody projevu a přístupu k informacím.

Dále se můžeme zaměřit na otázky týkající se toho, kdo má právo rozhodovat o tom, jaké informace jsou povoleny na internetu a jaké ne, a zda by mělo být rozhodování o tomto věnováno politickým orgánům, nebo jestli by mělo být ponecháno na nezávislých institucích nebo regulátorům.

Situace je blíže popsána v článku iRozhlasu¹⁴⁰, kde jasně ukazuje složitost rozhodování v souvislosti se zpracováním ruské propagandy a dezinformací. Česká republika se ocitla v dilematu mezi ochranou svobody projevu a potřebou bránit se manipulativním informacím šířeným zahraničními aktéry, zejména ze strany Ruska.

Blokace proruských webů představuje pokus o rychlou reakci na šíření dezinformací, avšak postup, který byl zvolen, vyvolává otázky ohledně dodržování právních procedur a respektování principů právního státu. Rozhodnutí blokovat webové stránky bylo provedeno na základě seznamu poskytnutého vojenským zpravodajstvím, přičemž veřejnost nebyla informována o konkrétních kritériích, na jejichž základě byly tyto stránky vybrány.

Zatímco někteří podporují tento krok jako nutnou ochranu proti ruské propagandě, další zdůrazňují nedostatek transparentnosti a absence právního zdůvodnění blokace. Argumentují, že takové rozhodnutí by mělo být pečlivě

¹⁴⁰ CIBULKA, Jan. Blokování webů dezinformátory nezpomalí. Leda umete cestu autoritářům. iRozhlas [online]. 2022 [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/komentare/blokovani-webu-valka-cenzura-internet-dezinformace-ukrajina-putin_2203051610_cib.

promyšleno a provedeno v souladu s právními postupy, aby nedošlo k porušení základních principů demokracie a právního státu.

Důležité je si uvědomit, že rychlá blokace webových stránek není řešením, které by účinně zastavilo šíření dezinformací. Jak ukazuje historie, blokace jednoduše přesune problém na jiná média a platformy, které nejsou tak snadno ovlivnitelné. Navíc, nedostatečně zdůvodněná blokace může vyvolat obavy o omezování svobody projevu a zneužití moci státních institucí.

V tomto světle je důležité, aby stát jednal s rozvahou a dodržoval zásady právního státu i při boji proti dezinformacím. Měl by využívat právních mechanismů a postupů, které umožní účinnou ochranu demokratických hodnot a zároveň zachování svobody projevu a právní jistoty pro všechny občany.¹⁴¹

¹⁴¹ CIBULKA, Jan. Blokování webů dezinformátory nezpomalí. Leda umete cestu autoritářům. IRozhlas [online]. 2022 [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/komentare/blokovani-webu-valka-cenzura-internet-dezinformace-ukrajina-putin_2203051610_cib.

ZÁVĚR

Závěr této diplomové práce reflektuje rozsáhlou analýzu konfliktu mezi svobodou slova a ochranou soukromí v právním kontextu České republiky a Evropské unie. Tato práce vychází z bohatého pramenového základu, který zahrnuje judikaturu Ústavního soudu ČR, rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, relevantní právní předpisy, odbornou literaturu a analýzu konkrétních případů, které ilustrují složitost a důležitost této problematiky.

Během analýzy judikatury Ústavního soudu ČR jsem zjistila, že soud se snaží nalézt vyvážený přístup mezi svobodou projevu a ochranou soukromí, přičemž obě práva jsou považována za základní hodnoty demokratické společnosti. Tendence k citlivému vnímání ochrany cti a soukromí naznačuje, že Ústavní soud klade důraz na ochranu lidské důstojnosti a soukromí spíše než na absolutní svobodu projevu. Rozhodnutí mají dalekosáhlé implikace a formují právní prostředí, ve kterém se musí respektovat a vyvážit obě základní práva.

Dále jsem analyzovala judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, který hraje klíčovou roli v interpretaci Evropské úmluvy o lidských právech a v ochraně lidských práv v rámci Evropy. Rozsáhlá právní praxe tohoto soudu poskytuje důležitý směr pro členské státy, včetně České republiky, v oblasti svobody slova a ochrany soukromí. Rozhodnutí ESLP odrážejí nejen vývoj práva v této oblasti, ale také aktuální společenské a technologické výzvy, které mají vliv na uplatňování těchto práv v digitální éře.

V rámci této práce jsem zkoumala mimo jiné konkrétní případy a situace, ve kterých dochází ke srážce mezi svobodou slova a ochranou soukromí. Důraz byl kladen na test proporcionality, který umožňuje vyvážené posouzení dotčených práv a svobod v konkrétních kontextech. Zvláštní pozornost jsem věnovala rozdílům v ochraně soukromí fyzických a právnických osob, které požívají dalekosáhle větší ochrany než právě ve věci veřejně známých osobností nebo veřejných činitelů, což ilustruje složitost a nuance této problematiky.

Nicméně, je důležité zdůraznit, že tato problematika není pouze historická, ale může se měnit a vyvíjet v reakci na aktuální události a trendy. Aktuální situace, zejména pokračující digitální revoluce a nárůst dezinformací a manipulace na internetu, přináší nové výzvy v oblasti ochrany soukromí, svobody slova a boje proti šíření nenávisti online.

Přestože existují právní nástroje a judikatura, které se snaží reagovat na tyto výzvy, je nezbytné pružně a efektivně reagovat na nové jevy a přizpůsobovat právní rámec tak, aby efektivně chránil základní práva jednotlivců v digitálním prostředí. Spolupráce mezi státy, mezinárodními organizacemi a soukromým sektorem je nezbytná pro úspěšnou ochranu těchto práv v dnešní digitální éře.

Celkově lze konstatovat, že svoboda slova a ochrana soukromí jsou nedílnou součástí demokratické společnosti a je nezbytné nalézt vyvážený přístup k jejich ochraně a uplatňování v souladu s právními normami a zásadami lidských práv.

Tato diplomová práce přináší hluboký pohled na problematiku konfliktu mezi těmito dvěma základními právy a přispívá k diskusi o tomto důležitém tématu v právním prostředí České republiky a Evropské unie. Díky komplexní analýze judikatury a právních předpisů jsem byla schopna nabídnout ucelený pohled na tuto problematiku a přispět k jejímu lepšímu porozumění.

Závěrem této diplomové práce je nutné zdůraznit, že problematika konfliktu mezi svobodou slova a ochranou soukromí je dynamická a neustále se vyvíjí v reakci na nové technologické, společenské a právní výzvy. Digitální éra a rozmach internetu přináší nové dimenze tohoto konfliktu a klade před právní systémy nové výzvy v oblasti ochrany osobních údajů, reputace a svobody projevu online. Je nezbytné sledovat aktuální vývoj v této oblasti a přizpůsobovat právní rámec tak, aby efektivně chránil základní práva jednotlivců v digitálním prostředí.

ZDROJE A SEZNAM POUŽITÉ LITERAURY

Knižní zdroje – vnitrostátní (abecedně):

- BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, garance, meze. Praha: Leges, 2010, Teoretik. ISBN 978-80-87212-42-4.
- BOBEK, M., KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J. (eds.). Dvacet let Evropské úmluvy v České republice a na Slovensku. 1. vydání Praha: C.H. Beck, 2013.
- BOBEK, Michal, Zdeněk KÜHN, a kol. Judikatura a právní argumentace. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2013.
- BOBEK, Michal: Helena, kontakt na mafiány a nové obrysy svobody slova v judikatuře Ústavního soudu. Soudní rozhledy. 2005, č. 10.
- FILIP, Jan. Ústavní právo České republiky. dotisk 4. vyd. Brno: Václav Klemm - Vydavatelství a nakladatelství, 2011, 370 s. ISBN 978-80-904083-8-8.
- HUBÁLKOVÁ, E. Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva. Praha: Linde, 2003.
- JÄGER, P., MOLEK, P. Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2007.
- KLÍMA, Karel. Komentář k Ústavě a Listině. 2., rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.
- KLÍMA, Karel. Lidská práva v mimořádných situacích a stavech způsobených terorismem. In GÖTTINGER, Vlastimil. Ochrana základních práv a svobod z hlediska vzrůstajícího nebezpečí terorismu: sborník z mezinárodní konference. Praha: Ústavní soud, 2008.
- KMEC, J. Rozhodnutí evropských soudů a institucí. Soudní rozhledy. 2007, roč. 13.
- KOBER, Jan, WERNER, Jan, GÜTTLER, Vojen, et al. Svoboda projevu: současné otázky nad jejím omezováním. Brno: Doplněk, 2021. Společenská-ekologická edice. ISBN 978-80-7239-345-9.
- KOSAŘ, David. Kolize základních práv v judikatuře Ústavního soudu ČR. Jurisprudence. 2008, roč. XVII, č. 1.

- KÜHN, Zdeněk. Ochrana soukromí v internetové době. In ŠIMÍČEK, V. (ed.). Právo na soukromí. Brno: Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav, 2011.
- MATEJKA, J. Internet jako objekt práva: hledání rovnováhy autonomie a soukromí. 1. vydání. Praha: CZ.NIC, 2013.
- NĚMEČEK, Tomáš. Ochrana osobností v internetovém věku: Sborník textů z právnické konference. Praha: Mafra, 2013.
- ONDŘEJEK, Pavel. Princip proporcionality a další modely řešení kolizí základních práv. Jurisprudence, 2012, roč. 21, č.1.
- PŘIBÁŇ, Jiří et al. Právo a dobro v ústavní demokracii: polemické a kritické úvahy. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. 270 s. Knižnice Sociologické aktuality; 21. ISBN 978-80-7419-045-2.
- PŘIBÁŇ, Jiří. Constitutional imaginaries: a theory of European societal constitutionalism. London: Routledge/Taylor & Francis Group, 2022. Routledge research in legal philosophy. ISBN 978-1-032-07914-1.
- SADURSKI, W. Political rights under stress in 21st century Europe. New York: Oxford University Press, 2006.
- Svoboda projevu a tisku: sborník vybraných příspěvků z mezinárodních konferencí konaných ve dnech 5.-9. září 1994 Právnickou fakultou MU. Mezinárodní konference Svoboda projevu a tisku (5.-9. září 1994: Právnická fakulta MU v Brně). Brno: Masarykova univerzita - právnická fakulta, 1995. ISBN 80-210-1146-7.
- TELEC, Ivo. Chráněné statky osobnostní. Právní rozhledy. 2007, roč. XV, č. 8.
- VRBOVÁ, Eva. Regulace reklamy ve vztahu k dětem ve školách. Řízení školy. 2010, roč. VII, č. 9 .
- VÝBORNÝ, Štěpán. Nenávistný internet versus právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013.
- WAGNEROVÁ, Eliška. Právo na soukromí: Kde má být svoboda, tam musí být soukromí. In ŠIMÍČEK, Vojtěch. (ed.). Právo na soukromí. Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav, 2011.
- ZVÁNOVEC, Vít. – NONNEMANN, František. Ochrana osobních údajů nezletilců. Jurisprudence. 2008, roč. XVII, č. 8.

Knižní zdroje – zahraniční:

- AKDENIZ, Yaman. Anonymity, Democracy, and Cyberspace. *Social Research: An International Quarterly*. 2002, roč. LXIX, č. 1.
- BALKIN, Jack M. *Digital Speech and Democratic Culture: A Theory of Freedom of Expression for the Information Society*. New York University Law Review. 2004, roč. LXXIX, č. 1.
- COHEN-ALMAGOR, Raphael. *Speech, Media and Ethics: The Limits of Free Expression (Critical Studies on Freedom of Expression, Freedom of the Press and the Public's Right to Know)*. New York: Palgrave, 2001.
- LEVMORE, Saul. *The Internet's Anonymity Problem*. In *The Offensive Internet: Speech, Privacy, and Reputation*. Cambridge: Harvard University, 2010.
- MOWBRAY, A. *Cases and Materials on the European Convention on Human Rights*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2007.
- SCHABAS, William. *The European convention on human rights: a commentary*. Oxford: Oxford University Press, 2017. Oxford commentaries on international law. ISBN 978-0-19-881362-0.
- SCHAUER, Frederick. Fear, risk and the first amendment: unraveling the "chilling effect". *Boston University Law Review*. 1978, roč. LVIII, č. 5.
- SOLOVE, Daniel J. *Understanding Privacy*. Cambridge – London: Harvard university Press, 2008.

Judikatura – vnitrostátní:

- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 526/98, č. 70/1999 ze dne 18.2.1989.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 73/04, č. 140/2005 ze dne 26.1.2005.
- Usnesení předsednictva Česká národní rady č. 2/1993 Sb. ze dne 16.12.1992.)
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 43/93 ze dne 12. 4. 1994.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/94 ze dne 12.10.1994.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 357/96 ze dne 10.12.1997.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 154/97 ze dne 9.2.1998.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 526/98 ze dne 18.2.1999.
- Nález Ústavního osudu sp. zn. I.ÚS 156/99 ze dne 8.2.2000.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 36/01 ze dne 25.6.2002.

- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 73/02 ze dne 17.2.2004.
- Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 604/02 ze dne 26. 2. 2004.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 15/04 ze dne 30. 11. 2004.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 73/04 ze dne 26.1.2005.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 367/03 ze dne 15. 3. 2005.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 45/04 ze dne 22. 3. 2005.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 146/04 ze dne 4. 4. 2005.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 394/04 ze dne 27. 9. 2005.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. 453/03 ze dne 11. 11. 2005.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II 94/05 ze dne 1.12.2005.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 94/05 ze dne 1.12. 2005.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 85/04 ze dne 13. 7. 2006.
- Nález Ústavního soudu sp zn. I.ÚS 1990/08 ze dne 23. 3. 2010;
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 3/09 ze dne 8.6.2010.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 24/10 ze dne 22. 3. 2011.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1586/09 ze dne 6. 3. 2012.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2051/14 ze dne 3.2.2015.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 4022/17 ze dne 11.6.2018.
- Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3063/2009 ze dne 23.6.2011.

Judikatura – zahraniční:

- Rozsudek ESLP ve věci Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Sirketi proti Irsku, ze dne 30.6.2005, stížnost č. 45036/98.
- Rozsudek ESLP ve věci Goodwinová proti Spojenému království, ze dne 11.7.2002, stížnost č. 28957/95.
- Rozsudek ESLP ve věci Handyside proti Velké Británii, ze dne 7.12.1976, stížnost č. 5493/72.
- Rozsudek ESLP ve věci Lingens proti Rakousku ze dne 8. 7. 1986, stížnost č. 9815/82.
- Rozsudek ESLP ve věci Mosley proti Velké Británii, ze dne 12.4.2012, stížnost č. 48009/08.
- Rozsudek ESLP ve věci Mouvement raélien suisse proti Švýcarsku, ze dne 13.1. 2011, stížnost č. 16354/06.
- Rozsudek ESLP ve věci Oberschlick proti Rakousku č.1, ze dne 23. 5. 1991, stížnost č. 11662/85.

- Rozsudek ESLP ve věci Olga B. Kudeshkina proti Rusku, ze dne 12.3. 2015, stížnost č. 28727/11.
- Rozsudek ESLP ve věci Rees proti Velké Británii, ze dne 17.10.1986, stížnost č. 9532/81.
- Rozsudek ESLP ve věci Rekvényi proti Maďarsku ze dne 20.5.1999, stížnost č. 25390/94.
- Rozsudek ESLP ve věci S.A.S. proti Francii, ze dne 1.7.2014, stížnost č. 43835/11.
- Rozsudek ESLP ve věci Stern a Roura Capellera proti Španělsku, ze dne 13.3.2018, stížnost č. 10783/14.
- Rozsudek ESLP ve věci Velké komory Guja proti Moldavsku, ze dne 12.2.2008, stížnost č. 14277/04.
- Rozsudek ESLP ve věci Verein proti zvířecím továrnám ve Švýcarsku (VgT), ze dne 10.6.2010, stížnost č. 32772/02.
- Rozsudek ESLP ve věci Fernández Martínez proti Španělsku, ze dne 15.5.2012, stížnost č. 56030/07.

Internetové a digitální zdroje:

- CIBULKA, Jan. Blokování webů dezinformátory nezpomalí. Leda umete cestu autoritářům. IRozhlas [online]. 2022 [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/komentare/blokovani-webu-valka-cenzura-internet-dezinformace-ukrajina-putin_2203051610_cib.
- Co je mandát a kdy vzniká. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2021 [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/volby/clanek/co-je-mandat-a-kdy-vznika.aspx>.
- ESLP v 50 otázkách? Evropský soud pro lidská práva [online]. 2021 [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/50questions_CES.
- FACEBOOK. Zásady komunity [online]. [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/communitystandards>.
- GÖTTINGER, JUDr. Vlastimil, ed. ÚSTAVNÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY. XVI. Kongres konference evropských ús [online]. 2013 [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: <https://www.vfgh.gv.at/cms/vfgh-kongress/downloads/landesberichte/LB-Tscheque-MS.pdf>.

- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Co je to mandát a kdy vzniká [online]. 2021 [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/volby/clanek/co-je-mandat-a-kdy-vznika.aspx>.
- Ochrana osobnosti a soukromí. Základy IT gramotnosti [online]. [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/1492/el/sitmu/law/html/ch02s05.html>.
- PRÁVNÍ PROSTOR. Kde leží hranice mezi svobodou projevu a právem na ochranu osobnosti u známých osobností? [online]. 2019 [cit. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/kde-lezi-hranice-mezi-svobodou-projevu-a-pravem-na-ochranu-osobnosti-u-znamych-osobnosti>.
- Rada stanovila vizi ochrany základních práv v digitálním světě. Rada Evropské Unie [online]. 2023 [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2023/10/20/council-sets-out-vision-for-protecting-fundamental-rights-in-the-digital-world/>.
- What is the European Convention on Human Rights (ECHR)? Human Rights in the UK [online]. 2023 [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org.uk/what-is-the-european-convention-on-human-rights>.
- What is the European Convention on Human Rights (ECHR)? International Justice Resource Center [online]. [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: <https://ijrcenter.org/european-court-of-human-rights/#Jurisdiction>.

Právní předpisy:

- Listina základních práv Evropské unie 2012/C 326/02. In: EUR-Lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 2024-01-25]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>;
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod podepsaná dne 4. 11. 1950 v Římě, ve znění protokolů č. 11 a 14. Evropský soud pro lidská práva [online]. Rada Evropy, Evropský soud pro lidská práva [cit. 2024-02-25]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf.
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky;
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod;

- Zákon č. 231/2001 Sb., zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání;
- Zákon č. 46/2000 Sb., Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku o změně některých dalších zákonů;
- Zákon č. 561/2004 Sb., Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon);
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zaměřuje na analýzu konfliktu mezi svobodou slova a ochranou soukromí v rámci českého právního systému a evropského. Klíčovou otázkou je, zda svobodné vyjádření názoru jednoho jednotlivce může v určitých situacích omezit právo na ochranu soukromí druhého jednotlivce. Práce se zabývá fyzickými a právnickými osobami, s důrazem na odlišný přístup k ochraně soukromí.

K řešení tohoto problému byla použita metoda analýzy judikatury Ústavního soudu ČR a Evropského soudu pro lidská práva. Práce se opírá o právní analýzu rozhodnutí těchto soudů a porovnává jejich přístupy k otázkám týkajícím se svobody slova a ochrany soukromí.

Provedeným výzkumem bylo zjištěno, že konflikt mezi svobodou slova a ochranou soukromí je komplexní a vyžaduje citlivý přístup k ochraně základních práv jednotlivců. Z analýzy judikatury Ústavního soudu ČR a Evropského soudu pro lidská práva vyplývá, že existuje jemná rovnováha mezi těmito právy, která je nezbytná pro zachování demokratických principů a ochrany individuálních svobod.

Hlavním zjištěním této práce je, že konflikt mezi svobodou slova a ochranou soukromí vyžaduje pečlivé vyvážení zájmů a respektování základních práv jednotlivců. Je nezbytné sledovat vývoj právních předpisů a judikatury v této oblasti a přizpůsobovat právní rámec tak, aby efektivně chránil práva a svobody v demokratické společnosti.

ABSTRACT

This diploma thesis focuses on analyzing the conflict between freedom of speech and the right to privacy within the Czech legal system and the European framework. The key question is whether the free expression of one individual's opinion can, in certain situations, limit another individual's right to privacy. The study addresses both natural persons and legal entities, emphasizing the distinct approach to privacy protection.

To address this issue, the method of analyzing the case law of the Constitutional Court of the Czech Republic and the European Court of Human Rights was employed. The thesis relies on legal analysis of the decisions of these courts and compares their approaches to issues concerning freedom of speech and privacy protection.

Through the conducted research, it was found that the conflict between freedom of speech and privacy is complex and requires a sensitive approach to safeguarding individuals' fundamental rights. The analysis of the case law of the Constitutional Court of the Czech Republic and the European Court of Human Rights indicates a delicate balance between these rights, essential for upholding democratic principles and protecting individual freedoms.

The main finding of this study is that the conflict between freedom of speech and privacy necessitates a careful balancing of interests and respect for individuals' fundamental rights. It is crucial to monitor the development of legal regulations and case law in this area and adapt the legal framework to effectively protect rights and freedoms in a democratic society.

KLÍČOVÁ SLOVA, KEY WORDS

Svoboda projevu – omezení svobody projevu - ochrana soukromí – test
proporcionality – kolize základních lidských práv – kolize svobody projevu a
osobnostních práv - procesní záruky - spravedlivá rovnováha - zásah do práv -
demokratická společnost - svoboda tisku

Freedom of speech - limitations of freedom of speech - protection of privacy -
proportionality test - collision of fundamental human rights - collision of freedom
of speech and personality rights - procedural guarantees - fair balance - interference
with rights - democratic society - freedom of the press